



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 1
Februar
1986



Sneen har lagt sig over Frøslevlejren.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge) Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyré,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre.

Tlf. (02) 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,

5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Volmersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrøderevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Arkitekt M. A. A. Børge Andresen
Egehegnet 307, 2850 Nærum
Tlf. (02) 80 13 40

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 63 35 34

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse
Tlf. (02) 48 56 74

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Direktør Børnth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 2.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,

Bavnebjergspark 6,

3520 Farum

(02) 95 22 08

Telefontid: kl. 17-18

Årsabonnement 50,- kr.

Udenfor Skandinavien betales et

portotillæg på 30,- kr.

Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,

(ansvarshavende)

Chr. Winthers Vej 1,

8600 Silkeborg

(06) 81 07 09

Frode Toft,

St. Kongensgade 63,5,

1264 København K

(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Juleaften i Ryvangen	3
Om hadet	6
Skulle flyttes til Rusland	7
De bærer frihedsfaklen videre	10-14
To drenge blev øjenvidner	15
Barbie for retten i Paris	16
Af dagens post	18
Foreningerne	20-24
Mindeord	25
Bøger	26

De følgende numre af vort blad udkommer 15/4 og 15/6 1986. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen



NR. 1

FEBRUAR 1986

41. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen Gestapo-
Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen



Juleaften i Mindelunden

Selv om julen ikke var hvid, så blev Landsforeningen Gestapofangernes traditionsrige julehøjtidelighed i Mindelunden i Ryvangen også denne gang en usædvanlig stilfuld og smuk højtidelighed.

Der var som sædvanlig tændt levende lys på gravene og ved mindemuren. Spejdere fra Det danske Spejderkorps' Furesø-division lagde blomster på alle gravene. Og i hele Mindelunden stod fakkelbærere fra Hjemmeværn og Lottekorps.

Det bør også nævnes, at de ydre rammer i selve Mindelunden gennem de seneste år er blevet frisket op, så selve Mindelunden også fremtræder som en værdig og velholdt mindepark, smukt vedligeholdt af personale og inspektør.

Flere kransenedlægninger

I forbindelse med højtideligheden nedlagde Landsforeningen flere krans i Mindelunden. Ved hovedmonumentet nedlagde formanden for Gestapofangernes Sjællandsafdeling, Jens Thomsen, en krans. Endvidere blev der lagt krans ved KZ-rotunden af Henrik Thomsen, ved Mindemuren af Bent Lauritzen og ved henrettelsespladsen af Bjarke Grevy.

Højtideligheden blev ledet af Axel Lauritzen, der netop er valgt som landsformand for Gestapofangerne. Han bød velkommen med disse ord:

- Her i 40-året føler alle fange- og modstandsorganisationer, at vi ikke er glemt. Kongehuset, Danmarks regering og myndighederne overalt i landet har sammen med fange- og modstandsorganisationerne været med til at højtideligholde 40-året for Danmarks befrielse.

Vi tænker i aften på vore kammerater fra KZ-lejrene, der er begravet ved Rotunden og alle de, der ikke kom hjem, men hvis navne står skrevet på Minde-

muren. Og alle de, der er begravet her omkring hovedmonumentet, hvor vi nu står. Vi tænker på alle, der mistede en far, en søn eller en mor. Vi beder Jer modtage en hilsen fra os. Vi tænker også på enkerne og på vore kammerater, der ikke kan være her i aften.

Så sang Studentersangerne under ledelse af Tamas Vetø »Alle træer står så stille«, hvorefter juletalene blev holdt af Gestapofangernes tidligere formand, Christen Karstensen.



Christen Carstensen, Haderslev, holdt talen juleaften i Mindelunden i Ryvangen.

Christen Karstensens tale blev en hilsen fra Sønderjylland

- En dag i sommeren 1945 stod jeg sammen med en flok kammerater ved den danske grænse og så ind i Tyskland. Da endelig kom det, vi stod og ventede på: En uendelig lang række af lastbiler med hvidmalede kister. Kister med vore kammerater, som var pint og sultet ihjel i de tyske rædselslejre. Nu hviler de her i Ryvangen, men også spredt ud over landet i familiegravsteder og mindelunde.

Jeg vil sige et par ord om Sønderjylland, der er min hjemstavn. Også nogle af mine sønderjyske kammerater ligger her i Ryvangen.

Vi havde allerede i 1930'erne, da vi så den tyske nazisme brede sig som en steppebrand, organiseret os i Det unge Grænseværn under ledelse af lærer Peter Marcussen. Jeg husker, at vi lagde megen vægt på et enigt Norden og et nordisk forsvarsforbund, da vi regnede med, at tyskerne ville angribe vor grænse, og at vi i så fald kunne vente hjælp fra de øvrige nordiske lande ligesom i 1864. På Dybbøl står en mindeobelisk for de faldne frivillige fra hele Norden. Det talte vi meget om på møder og i forsamlinger.

Nu gik det imidlertid sådan, at russerne angreb Finland i 1939, og skulle vi stå ved vort ord, var det nu ved Finlands grænse, det gjaldt. Vi var en flok unge sønderjyder, der var med i den korte vinterkrig, og vi var lige kommet hjem den 9. april 1940, da tyskerne gik over vor grænse. Det hele gik så hurtigt, at hele landet i løbet af få timer var besat. Nu havde vi kun Det unge Grænseværn at stole på og derigennem vort sammenhold af Finlands-frivillige.

Vi dannede terrænsportsforeninger og skytteforeninger for derigennem at uddanne os til modstandsarbejde.

Alt som krigen gik blev konfrontationen hårdere med tyskerne, og vi havde også hjemmetyskerne og de danske nazister at holde øje med, og på den måde endte vi i modstandsbevægelsen.

Når vi nu juleaften 40 år efter står her i Ryvangen mellem vore faldne kammeraters grave, går vore tanker tilbage til de breve, der er samlet i bogen »De sidste timer«. Breve, der alle vidner om kærlighed til fædrelandet og troen på Gud. De gav livet for vor frihed.

Vi mindes stille de tapre døde, hvis navne lever i Danmarks navn og takken søger til dem, der segned og dem, der sidder med tunge savn.

Gud trøste dem, der har lidt og stridt til det blev forår og Danmark frit.

Glædelig jul!

Højtideligheden afsluttedes med en tak til mange sider

Efter talen læste spejderpigen Mette »Fader vor«, og Studentersangerne sang »Guds fred med vore døde«.

Til afslutning takkede Axel Lauritzen dem, der til daglig passer Mindelunden, og som også har hjulpet her i aften. Tak til spejderne og spejderpigen, der læste »Fader vor«, og tak til de frivillige korps og til studentersangerne for deres smukke sange. Også en hjertelig tak til Christen Karstensen for den gode juletale, og en tak til Gunnar Hansen og medarbejderne fra Danmarks Radio. Og endelig en tak til alle, der kom her i aften. Og så sluttedes der af med, at Studentersangerne sang for til »Altid frejdig«.

Asger Guldager, Vester Torp 127, 4681 Herfølge (Stutthof) 75 år 18. februar.

Arne Hartmann, Toftvej 19, 3450 Allerød, 70 år 19. februar.

Knud Inge Jensen, Strøllillevej 2, 3320 Skævinge, 75 år 20. februar.

Emil Gregersen, Amphøjvej 20, 8270 Højbjerg, 65 år 22. februar.

Jacob Nielsen, Pilevænget, 7100 Vejle, 70 år 24. februar.

Jens Kellermann, Thorsløkken 9, 5800 Nyborg (Buchenwald) 70 år 24. februar.

Eugene Ibsen, 6270 Tønder, 75 år 14. februar.

Erik T. Sørensen, Sophus Bauditzvej 26, 8230 Åbyhøj, 65 år 25. februar.

Marianne Kochanska, Avedøregårdsvej 74, 2650 Hvidovre, 70 år 26. februar.

Chr. Møller Rosensten, Tulipanvej 3, 6500 Vojens (Neuengamme 68.324) 70 år 27. februar.

Kristen Kjeldsen, Tingagerhjemmet, 5750 Ringe, 85 år 1. marts.

Gunnar Charly Olsen, c/o Axelsen, Ulsøpark 1, 10., 2660 Brøndby Str., 75 år 3. marts.

Regnar Kjemtrup, Hanstholmvej 170, Nors, 7700 Thisted (Neuengamme 51.883, Buchenwald) 70 år 4. marts.

Arne Petersen, Tovestr. 2, 4700 Næstved, 60 år 5. marts.

Niels Gantzel Christensen, Holmevej 16, 6760 Ribe (Neuengamme 50.455) 70 år 5. marts.

Karl Henriksen, Arresødalvej 14, 9400 Nørresundby, 70 år 6. marts.

H. M. Sørensen, Borgevej 20 B, 2800 Lyngby (Buchenwald) 75 år 6. marts.

Charles Barslev, Rolighedsvej 29, V. Hassing, 9310 Vodskov, 65 år 7. marts.

Johan Grün, Kanslerg. 6, 2100 Kbh. Ø, 65 år 7. marts.



Helmer Jørgensen, Dybbølsg. 25, 1721 Kbh. V, 75 år 15. februar.

Ove Henrik Wrist, Mågevej 6, 9850 Hirtshals, 75 år 15. februar.

Jørgen Jønsson, Henning Matzensvej 8, 2000 Frederiksberg (Neuengamme 60.911) 65 år 15. februar.

Hans Larsen, Bellmansg. 25, 2100 Kbh. Ø, 75 år 16. februar.

Oda Hansen, Klippehagevej 15, 6780 Skærbæk, 60 år 16. februar.

Anton Dornfeldt, Humlebækg. 12, 2200 Kbh. N, 75 år 16. februar.

Jørgen Mark, Vangedevej 137, 2820 Gentofte, 70 år 17. februar.

Henrik Johan Tvarnø, Bærhaven 17, 2500 Valby, 70 år 8. marts.

Jytte Bornstein, Fredensvej 67, 2920 Charlottenlund, 50 år 8. marts.

Tina Petersen, Næstvedg. 19, 2100 Kbh. Ø, 70 år 9. marts.

Marie Christensen, Diakonvej 83, 9310 Vodskov, 75 år 9. marts.

N. B. Gerlach, Østbaneg. 23, 2100 Kbh. Ø (Neuengamme) 75 år 11. marts.

Aa. Martin Nielsen, Bygholmen 7, 9000 Aalborg (Buchenwald) 65 år 11. marts.

Knud Herschend, Viborgg. 34, 2100 Kbh. Ø, 70 år 11. marts.

Kristian Andersen, Herman Bangsvej 4, 9200 Aalborg SV, 75 år 11. marts.

Finn Staib Jensen, Teglværksvej 45, 3460 Birkerød (Dachau 141.624) 65 år 12. marts.

Frede Kjærsgaard, Rendsborgvej 39, 7500 Holstebro, 65 år 14. marts.

Aksel Sperling Gustafson, Thyregodsvej 11, 8230 Aabyhøj (Buchenwald) 70 år 15. marts.

Leif Hersum Glentvor, Listedvej 90, 2770 Kastrup (Neuengamme 69.434) 65 år 17. marts.

Gunnar Mortensen, Ryparken 74, 2100 Kbh. Ø (Stutthof) 70 år 19. marts.

Alvilda Ladegaard, Prinsesseg. 29 A, 7000 Fredericia, 70 år 19. marts.

Edith Toft, Hobrovej 118, 8900 Randers, 70 år 19. marts.

Henry William Nielsen, Korsikavej 3, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 75 år 21. marts.

Gert Bengt Andersen, Bøgevej 24, Ejby Str., 4070 Kr. Hyllinge (Buchenwald) 65 år 24. marts.

Svend Hansen, Middelfartvej 74, 5200 Odense (Sachsenhausen 74.328) 65 år 24. marts.

Poul Evan Jensen, Havremarken 15 A, 9000 Aalborg, 65 år 26. marts.

Poul Gammelvind, Sønderby, 7200 Grindsted, 75 år 27. marts.

Knud Andersen, Rolighedsvej 17 B, 3060 Espergærde (Buchenwald) 65 år 27. marts.

Arne Gottlieb Hansen, Charlotteager 301, 2640 Hedehusene (Stutthof) 70 år 28. marts (sekr. i Stutthofforeningen).

Vald. Sørensen, Klosterg. 32, 6760 Ribe (Neuengamme 50.459) 70 år 28. marts.

Johanne Sørensen, Østerbro 103, 9000 Aalborg, 65 år 29. marts.

Aa. Gjerløv Andersen, Jernbaneg. 56, 9560 Hadsund (Buchenwald) 75 år 30. marts.

Rasmus Bagge, Færøgade 5, 5000 Odense C (Sachsenhausen 74.302) 80 år 31. marts.

Arne Sørensen, Glænøvej 118, 4230 Skælskør (Buchenwald) 65 år 31. marts.

Klara Kjær, Enghavevej 120, 2450 Kbh. SV, 75 år 31. marts.

Jacob Krasnik, Kobbervej 13, 2730 Herlev, 65 år 1. april.

Johanne Brandborg, Byageren 16, 9400 Nørresundby, 70 år 4. april.

Aksel Verner Petersen, Bangsbovej 8, 9900 Frederikshavn, 70 år 4. april.

Jens Pedersen, Skovgårdsvej 1, 7500 Holstebro, 65 år 5. april.

Henry A. Larsen, Skovby Mark 5, 2840 Holte, 65 år 8. april.

Aa. Henrik Petersen, Porsvænget 19, 7400 Herning, 75 år 9. april.

Viggo Brønsholt, Vosborgvej 15, 2770 Kastrup (Buchenwald) 70 år 10. april.

Erik V. Olsen, Nansensg. 77, 1366 Kbh. K (Dachau 141.710) 65 år 12. april.

Holger Jensen, Jordbrovej 9, 8000 Århus, 65 år 12. april.

Werner Thorsdam, Henrik Rungsg. 23, 2200 Kbh. N (Neuengamme 52.548, Buchenwald) 65 år 12. april.

ABONNEMENT 1986

Med dette nummer af bladet følger girokort til indbetaling af abonnement for året 1986

50 kroner

Trods stigende udgifter til porto vil abonnementsprisen for 1986 være uforandret i forhold til 1985, og vi beder vore abonnenter indbetale beløbet snarest muligt, af hensyn til tilrettelæggelsen af vort arbejde.

Da vi af erfaring ved, at der alligevel er en del, som ikke har betalt, når februar-nummeret udsendes, så vedlægger vi også i februar et girokort, *men er der ikke betalt, inden blad nr. 2 udsendes i april 1986, afmeldes abonnenten hos avispostkontoret. Undgå dette stop i leveringen, betal hellere med det samme, så det ikke går i glemmebogen.*

Husk at skrive afsendernavn og adresse på girokortet. Vi får stadig væk enkelte indbetalinger, som ikke kan placeres, fordi der mangler navn og adresse på afsenderen.

Ønsker man at betale mere end de 50 kr., så går det overskydende beløb til arbejdet i Kammeraternes Hjælpefond eller Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45.

Vi ønsker alle vore læsere og annoncører et godt nytår og takker for året 1985.

Bladadministrationen

Erik Larsen, Lindhøjvej 20 A, 8420 Knebel, 60 år 13. april.

Ove Thelin, Brorsonsvej 9, 3000 Helsingør (Buchenwald) 65 år 13. april.

Poul Pedersen, Arendalsvej 158, 8600 Silkeborg, 65 år 13. april.

Kaj Hansen, Linde Alle 7, 4220 Korsør, 70 år 14. april.

Ingemann Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (Stutthof) 75 år 15. april (kasserer i Stutthofforeningen).

Hans Erling Galvig, Lyngby Hovedg. 102 A, 2800 Lyngby, 65 år 15. april.

Peter Emil Haslund, Møllebæksvej 1, Glostrup, 4560 Vig St., 75 år 14. april (BOPA).

Chr. Andersen, Sjællandsg. 30, 8700 Horsens, 65 år 17. april.

Togo Hansen, Tåsingeg. 42, 2100 Kbh. Ø (Buchenwald) 80 år 18. april.

E. Arboe Rasmussen, Mågevej 18, 2680 Solrød Str., 85 år 18. april.

Jørgen Møllerup, Sennepshaven 30, 2730 Herlev (Neuengamme) 60 år 19. april.

Poul Bekke Knudsen, Strandg. 16, 9240 Nibe, 65 år 19. april.

Elvig Pedersen, Østerg. 19, 9560 Hadsund (Neuengamme 69.514) 70 år 21. april.

FORSINKET HILSEN

Kai Tjellesen, 3060 Espergærde, fyldte 85 år 30. januar.

RETTELSE

I sidste nummer stod, at **Gunnar Mortensen** (Stutthof) fyldte 70 år 19. januar. Det var forkert, det sker først den 19. marts, jfr. »Runde Dage« ovenfor.

Endvidere fortalte vi, at **Ove Henrik Wrist**, Mågevej 6, 9850 Hirtshals, fylder 75 år den 15. februar. Det skulle være 65 år (side 187, 1985).

RETTELSE

I bladet for december 1985 side 185, stod der, at **Knud Schiørring** fra Grindsted, blev skudt i København. Det skulle være **Kay Schiørring**.

Træl og fri — Ved Dagens Begyndelse 8. maj 1985

Hadet

Af biskop Vincent Lind

Hadet. Den, som hader, taler ikke om det. Hadet er en lidelse og en pine. Fordi det dræber kærligheden. Om du hader ét menneske, kan du ikke elske et andet. - Og fordi hadet hører sammen med afmagt. Du kan ikke røre den, du hader. Derfor hader du. De undertryktes had er en del af de undertryktes lidelse.

At høre en agitator bruge hadet og appellere til hadet, tale stort og stærkt om hadet, er at lytte til et barnagtigt uvidende menneske.

De tyskere, vi havde at gøre med i koncentrationslejren som vogtere eller bødler, arbejdsledere eller kammerater, prøvede nu og da at glatte på hadet. Det kunne vi ikke hjælpe dem med.

Der var en, som ikke prøvede. En soldat fra Luftwaffe, en mekaniker fra en gruppe, som var udkommanderet til noget specialarbejde i den minegang, hvor vi arbejdede i Porta Westphalica. Han må have kunnet set, at jeg var ilde tilredt af udmattelse og trak af med mig en dag midt i arbejdet som om vi skulle hente noget. Vi krøb gennem nogle kanaler til kabler og ledninger til en hule, hvor flere kanaler løb sammen. Her lå en bunke tomme cementsække. Han pegede på dem og tændte sig en cigaret. Jeg borede mig ned i bunken og sov, varmt og blødt. Siden vækkede han mig og førte mig samme vej tilbage. Under alt dette mælede ingen af os et ord. Han vidste, at hadet lå mellem os.

Men også fra hadet er der en vej ud.

Den tyske digter og junker Ernst Jünger har i sin »Krigsdagbog« beskrevet det. Den 6. maj 1945 sidder han i Kirchhorst i nærheden af Bergen Belsen og skriver: »Vejene er stadig fyldt af fanger fra koncentrationslejrene. Den, der havde troet, at plyndrende horder ville brede sig ud over landet fra disse lejre, har spået forkert, så vidt jeg kan bedømme det herfra. Disse mennesker forekommer mig snarere glade, som opstandne.«

Det er her, hadet dør. Du står op af døde. Du lever. Da hader du ikke mere. Du er ikke fattig og afmægtig nok til det mere.

Ernst Jünger siger mere om det. Han siger, at det er umuligt at måle lidelsen med tal, hvor mange, hvor forfærdende mange de lidende er. »Kun synet af den enkelte, af Næsten, kan åbenbare os smerten i verden.« Du får lært at se din næstes lidelse. Da dør hadet. Sidst og yderst når du ser Kristus. »Den ene, som tager millionernes lidelse på sig og forvandler den. Opvejer den.«

I Bibelen møder vi hadet. F.eks. i den frygtelige Davids Salme 137 om hadet til Babylon. »Lykkelig den, der griber sine småbørn og knuser dem mod klippen.«

Ja, ja. Naturligvis. Man husker sin glæde, denne underlige kolde tilfredshed og fred dybt i sjælen ved bomberne over Hamborg og Dresden.

Men i jubelsangen i Esajas 35, når fangerne vender hjem, begynder hadet at smuldre:

»Styrk de synkende hænder
gør de vaklende knæ stærke.
Sig til de urolige hjerter:
Vær stærk, frygt ikke.
Nu kommer Jeres Gud med
hævn.
Det er Guds gengæld
han kommer og frelser Jer...
Der kommer en vej...
Der skal de løskøbte vandre.
Herrens befriede vender hjem.
Evig glæde går foran dem.
Fryd og glæde indhenter dem.
Suk og klage flygter.«

Sådan er det. Thi jeg var selv træl. Men nu - er jeg fri.

PAUL SANDFORT I TV

Dansk TV bragte den 11. december en 15 minutters udsendelse med den danske Theresienstadt-fange Paul Sandfort. Han var kun 13, da han blev deporteret. Udsendelsen var norsk-produceret.

Sandfort fortalte om koncerten i Theresienstadt, der efterfulgtes af likvideringer. Han viste sig som en livfuld fortæller.

DEN BEDSTE NEDKASTNINGSCHEF

Johs. Rasmussen slutter en anmeldelse af bogen: Europas bedste nedkastningschef med følgende karakteristik:

En spændende, klar og ligetil bog med bud til mange. Også og især måske de unge.

HITLER VILLE FLYTTE MINDRETALLENE TIL RUSLAND

I Geneve afholdtes i sommeren 1985 en kongres for de europæiske nationale mindretal. I forbindelse med en omtale heraf bragte Flensborg Avis nedestående læserbrev fra Melita Meinhardt, hvis familie under 2. verdenskrig boede i Tyskland. Vi bringer her læserbrevet:

I modsætning til FUEVs magre ønskeseddel efter denne kongres husker jeg Hitlers, som var en trussel mod os fra et grænseland. Det er vist en ukendt detalje, at han ville tvangsforflytte visse nationale mindretal til Kiev, Nikolajef og Novgorod.

I sensommeren 1941, da værnemagten styrede frem mod Moskva, blev der oprettet et germaniseringskontor på Berlins frygtede arbejdskontor. Lederen at dette blev uheldigvis min og min onkels husfælle, en fanatisk SS-mand, øverst på kvisten. Jeg var hans underbo og traf ham ofte på trappen. Opfyldt af magtens sødme viste han mig som kommende fremtidsklient en aften den djævelske plan, hvor danske, tyske, norske og flamske mindretalsfolk var indtegnet med rødt i de ovennævnte tre byer.

Nord- og sydslesvigere skulle bosættes i Kiew's bagland og dyrke jorden i fællesskab, »beskyttet« af SS'ere fra ordensborge, altså helt i den middelalderlige stil. Med støvlesnuden på det russiske landkort snerrede manden: »Også du fra det nordiske grænseland vil finde din plads i det storrussiske rum - efter sejren.« På mit spørgsmål: »Hvad med de indfødte?« fik jeg at vide, at nogle blev tildelt de fremtidige godsejere, resten ville forsvinde bag Ural. Enkelt og ligetil som alt i det Hitlerske galehus.

Måske har Frits Clausen hørt en fugl synge derom på en rejse til Rusland og kaperet, at han aldrig blev »fører« af Danmark, men højest godsejer bagom Kiev. Slovenerne blev for resten ikke nævnt, for de var fjender af riget. Det oplevede jeg selv på en rejse til det sydlige Kärnten i krigstid. At tyrolerne skulle bosættes på halvoen Krim erfarede min onkel senere i Sevastopol som udenrigskorrespondent, også de skulle ofres på sejrens alter. Måske var det sidste den største svinestreg fra hr. Hitlers side, han, der selv hang ved sine hjemlige bjerge. Med andre ord var der god grund til at mindes befrielsesdagen i Svejts på en kongres med mange nationer.

Horney-sagen skulle aldrig have været sendt

Den dansk-svenske tv-serie »Jane Horney« skulle aldrig have været sendt, fordi den ikke havde sin baggrund i orden, konkluderede Radiorådet tirsdag 7. jan. efter tre timers debat.

- Serien fremstillede den danske modstandsbevægelse under besættelsen som en bande amatører og klokkefår, og det skete med løgnagtige påstande, som ikke kan dokumenteres, sagde Per Stig Møller (K). Han mente, det ville have klædt Danmarks Radio bedre at erkende sin fadæse, selv om seks mio. kr. dermed var smidt ud ad vinduet til svenskerne.

Karen Dahlerup (S) kaldte den svenske instruktør Stellan Olsson en »ulykkelig befamler«, der var ude på at hvidvaske Jane Horney.

- Svenskerne fatter aldrig, hvordan det var i Danmark under krigen. De var kun tilskuere, sagde hun.

Jørgen Kleener (V) kaldte det »taktløst, at serien blev sendt i 40-året for Danmarks befrielse«, og Erik Andersen (S) tilføjede, at indholdet må have været en belastning for de implicerede, der stadig er i live.

Som den ansvarlige for serien mente programchef Werner Svendsen, at den var »lavet på det optimale grundlag af kendsgerninger«. Han henviste til, at efterforskningen var blevet gjort af de svenske tv-folk, som stødte på modstand i Danmark, fordi de danske arkiver var lukkede.

- Der er opstået en svensk myte om Jane Horney, og serien kan derfor være et svensk partsindlæg. Svenskerne har været ivrige, fordi de følte, at de stadig så mange år efter ikke føler at have fået en rimelig forklaring på, at Jane Horney var stikker og derfor skulle likvideres, sagde Werner Svendsen.

- Vi mente ikke, at serien var lige til at kassere, men her traf vi åbenbart en forkert afgørelse, sagde han.

Generaldirektor Hans Jørgen Jensen »forstod rådets harme over den ringe serie« og konkluderede, at det havde været »en trist dag for Danmarks Radio«.

Kommentar

I debatten for åben TV-skærm gjorde programchef Werner Svendsen en ynkelig figur.

Han snakkede om det kunstneriske. Der var intet kunstnerisk i serien. Den var både poppet og kedelig. Det var ganske urimeligt, at dansk TV satte 6 mill. kr. i dens fremstilling. Den viste, hvordan sådan noget *ikke* skal laves. Jane Horneys bror har været ivrig for at få serien produceret.

Han kan nu spørge sig selv: Har jeg fået rensset min søster? Har jeg vakt sympati for hende? Har jeg gavnnet det svensk-danske forhold? Til alle spørgsmålene må han svare med et klart nej!

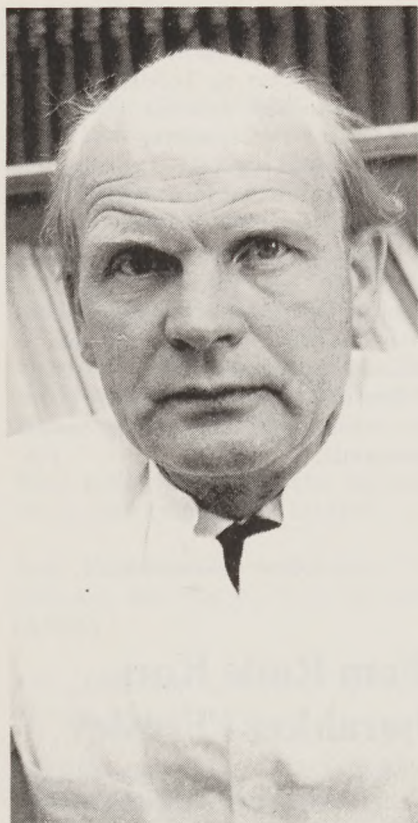
Den danske Werner Svendsen kunne for resten stille sig selv de samme spørgsmål.

F-k.

Fem Røde Kors- barakker i Frøslev

Mellem dem, som virkelig er gået ind for at få bevaret flest muligt af kz-fangebarakkerne i Frøslevlejren, er Dansk Røde Kors. Lejren var jo på mere end 30 barakker, og mens kultur- og miljøministerierne kun har haft gaver af symbolsk størrelse til lejren, så er Bov kommune og Sønderjyllands amt gået anderledes kontant til værks. De to instanser har afsat 12 mill. kr. til lejrens bevarelse - sådan set også den eneste nazistiske fangelejr i Europa fra krigens dage, som kommer til at fremtræde så velbevaret.

Som sagt, så er Røde Kors nu ved at være klar med sine fem barakker. De skal bruges til kursuscenter. Både for Røde Kors selv, men også til udlejning til mange andre organisationers kurser. I anledning af Røde Kors' mange ny aktiviteter i lejren, har man ansat en særlig tillidsmand, Preben Pedersen. I forvejen er der jo lejrens eget personale. Og mellem dem, der viser mange lejrskoler rundt, er først og fremmest fhv. korpsmester i CF, en god gammel kz-fange, Hans Bøjlund, Kolding. For resten har Sparekassen Sydjylland udsendt en særlig mønt sammen med Røde Kors, i sølv og bronze. Røde Kors har også, meget prisbilligt, netop udsendt en platte, der dels viser lejrårnet, dels en frø-slev. Platten til 65 kr. er mest tænkt til RK-kursister som et minde, men kan også købes af alle andre. I øvrigt er det Svane Porcelæn, Vejle, som har lavet platterne. *Johs. Rasmussen*



Paul Thygesen

PAUL THYGESEN HÆDRET

Dansk Medicinsk Selskab - det er en sammenslutning af alle lægevidenskabelige grupperinger - hædrede den 24. januar Frihedsfondens lægekonsulent, den 71-årige tidligere professor, dr.med. Paul Thygesen. Ved selskabets årsmøde fik han overrakt August Krogh Prisen, der er en af videnskabens fornemste udmærkelser.

Det skete som anerkendelse og tak for hans nu mere end 40 års arbejde til gavn for frihedskampens og koncentrationslejrenes ofre.

Det haster med historieskrivning

40-året for befrielsen har vi lagt bag os. Men det må ikke være ensbetydende med, at indsamlingsarbejdet og interessen for historisk materiale om de 50-årede år daler.

Det haster meget med at indsamle stof fra besættelsestiden i form af film-



Barner Andersen i samtale med skoleelever.

og lydoptagelser med modstandsfolk - eller i form af nedskrevne oplevelser, der kan blive til værdifulde bøger, mener journalisten og TV-produceren Peter Laursen. Han har for egen regning udgivet bøgerne:

»Hvidsten-gruppen - som Barner Andersen oplevede den« og »Europas bedste nedkastningschef - Toldstrup«, på forlaget Hellas.

Begge bøger foreligger også som TV-udsendelser, med Peter Laursen som producer og interviewer. Også disse optagelser har Laursen bekostet selv.

- Det har været et meget interessant arbejde, som jeg gerne vil fortsætte, hvis der bliver økonomisk mulighed for det. Blandt de mange positive reaktioner ovenpå udgivelsen af bøgerne og TV-programmerne, er der adskillige konkrete forslag om emner til nye bøger og TV-udsendelser.

Formålet med arbejdet må være at åbne ungdommens øjne for forskellen mellem at leve i et demokrati og et diktatur, for modstandskampens betydning og for værdien af den nationale frihed.

Men arbejdet haster som nævnt. I de få år hvor jeg har arbejdet med stoffet er flere af mine »kilder« døde. Heriblandt Barner Andersen, medlem af Hvidsten-gruppen, og Børge Kruse, medarbejder på Frihedsmuseet.

Det er mit håb, at Kulturministeriet, de kulturhistoriske museer og kommunerne vil være med til at løse opgaven, slutter Peter Laursen.

LILLE SYDJYSK FILM OM KRIGEN

Omkring 5. maj optog høksjolelærer Niels Voxtrup, Brandbjerg Højskole ved Vejle, sammen med et lille mediehold af skolens elever en 42 minutter lang videofilm, hvor holdet fik otte modstandsfolk fra Vejle, Kolding, Fredericia og Hvejsel indlagt. Fx. boghandler J. Munch Christensen, Vejle, engang byleder, og skovriderne Løfting og Siegumfeldt, begge Vejle, med.

Men man hører ikke bare om byen Vejles kamp. Også om en skolepige dengang, som hun så det (Kamma Varming, nu lærer i Fredericia, født Aastrup i Vejle). Og der er noget om de tyske jøder, som kom til Danmark lige før krigen. Om Gestapo på Stalddgården i Kolding, om Frøslevlejren osv.

Filmen »Kampen for friheden« vistes omkring 5. maj på Vejle Bibliotek. Siden har Frihedsmuseet i København, Museet på Koldinghus, Jelling Kommune, Vejle Amtsentral (for skoler), Vejle byhistoriske Arkiv og Vejle Amts Folkeblad alle bestilt kopier af filmen.

Johs. Rasmussen

Nazi-leder fortæller om sin flugt

Det vesttyske ugeblad »Bunte« har bragt et interview med den efterlyste nazistiske krigsforbryder Alois Brunner, der er beskyldt for at have sendt 80.000 jøder i KZ-lejre. Han beskriver heri, hvorledes han undgik at blive arresteret i 1945, idet han blev forvekslet



med en anden. Han har siden 1961 opholdt sig i Syrien, hvor han har arbejdet for den syriske efterretningstjeneste.

Alois Brunner var i foråret 1945 i Østrig, hvor de allierede besættelsesstyrker forvekslede ham med en anden SS-mand, der i stedet blev arresteret og i Wien blev dømt for nogle af de forbrydelser, Alois Brunner havde begået.

Alois Brunner blev senere efterlyst i en række lande, og i 1954 blev han in absentia dømt til døden af en fransk domstol.

Ifølge det offentliggjorte interview boede Brunner i Vesttyskland under andet navn indtil 1954, hvorefter han flygtede til Ægypten, hvor han imidlertid ikke fik opholdstilladelse. Han fik forbindelse med en muslimsk leder, Stormuftien i Jerusalem, som under krigen havde støttet Hitler, og efter hans råd rejste han nu til Syrien, officielt som repræsentant for et vesttysk firma. I 1960 blev han arresteret af det syriske politi, mistænkt for nakotikahandel.

Da han var bange for at blive udvist af Syrien, røbede han nu sin virkelige identitet, og det ændrede hans situation. En repræsentant for det hemmelige politi i Syrien sagde, at han var velkommen i Syrien, »vore fjenders fjender er vore venner«, sagde den syriske politiofficer.

Sammen med syriske efterretningsfolk planlagde han derefter et attentat mod den jødiske verdenskongres i Wien, men denne plan blev forpurret af det østrigske politi. Senere lagde han planer om et forsøg på at befri Eichmann fra israelsk fangenskab, men det modsatte de syriske myndigheder sig.

DSBs mindelund i Fredericia

På en af de gamle fæstningsvolde ved Fredericia anlagde De danske Statsbaner i 1939 en mindelund for jernbanefunktionærer, der er omkommet under deres tjeneste, ialt frem til 1939 henved 600 navne. En særlig mindesten er rejst for syv jernbanefolk, der omkom ved en togulykke ved Hansted i nærheden af Horsens i julen 1876.

Efter 2. verdenskrig har DSB rejst en mindesten for 114 DSB-tjenestemænd, der omkom under besættelsen i forbindelse med deres tjeneste. Men der var også jernbanefunktionærer, der omkom som modstandsfolk, ialt 23, hvoraf de

otte blev henrettet af tyskerne, seks faldt som frihedskæmpere i dagene omkring 5. maj 1945, og ni døde i tyske KZ-lejre eller af de lidelser, de pådrog sig under fangenskab.

Af de 23 jernbanefolk, der omkom i forbindelse med deres deltagelse i modstandsarbejdet, var ikke mindre end seks fra Fredericia og tre var fra den nærliggende stationsby Taulov. For de tre fra Taulov er rejst en særlig mindesten i et anlæg ved Taulov station. Af disse ni jernbanefolk fra Fredericia-egnen blev de syv anholdt i marts 1945 og dødsdømt og henrettet i april 1945.

På en mindesten i DSBs mindelund i Fredericia for de 23 jernbanefolk kan man læse følgende inskription:

— Danske statsbanemænd, der mistede livet i kampen mod den tyske besættelsesmagt 1940-1945. —

Arbejde fyldte dagen,
men natten var tung af dåd.
Op imod voldsmagtens terror
og mod de lunknes råd
voved I livet som indsats
og tabte det dyre spil.
Mennesker kan vel dræbes,
men dåden er evigt til.



Østrigsk parti vil af med nazi-medlemmerne

Det østrigske nationalliberale parti F.P.Ö. vil nu af med den naziinificerede højrefløj i partiet, siger partiformanden Norbert Steger, der er minister og viceforbundskansler.

I en tale i efteråret sagde han bl.a.:

- Så længe jeg er formand, har nationalsocialister ingen plads i partiet. Den kendsgerning, at jeg har stort flertal bag mig godtgør, at vi er på vej væk fra det tysknationale og på vej til at blive et regulært liberalt parti.

Norbert Steger sagde videre, at han er parat til at betale den pris, det koster at slippe af med de nationalsocialistiske vælgere på højrefløjen. »Jeg tror ikke, at vi taber væsentligt terræn, selv om vi skubber nationalsocialisterne ud af partiet. Vi kaprer i stedet liberalprægede vælgere.«

Men lederen af det jødiske dokumentationscenter i Wien Simon Wiesenthal siger, at der stadig - trods partiformandens forsøg på at rette partiet op - er en regulær nationalsocialistisk fløj i F.P.Ö.

I det jødiske dokumentationscenter har man et omfattende materiale om en række F.P.Ö.-politikere, der har plejet omgang med det østrigske naziparti Nationaldemokraterne og med højreekstremister i Tyrol i Østrig og Sydtyrol i Italien.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne



MÆRSK



De bærer frihedsfaklen videre

En af vore foreninger har i sit logo frihedsfaklen, der holdes frem af en målbevidst arm. Det er et godt symbol på de kræfter, der holder sammen på de 12 fangeforeninger, der samler kræfterne, dels om arbejdet i de enkelte foreninger og klubber, dels om arbejdet i fangesammen slutningen.

Nu har nostalgien ganske naturligt en fremtrædende plads, men da frihedskampen også har et budskab til fremtiden, er det af meget stor værdi, at der rundt omkring i vort land er fangekammerater, der besøger skoler og foreninger for at fortælle om kampens forløb og dens idegrundlag.

Vi har bedt flere skrive om arbejdets forløb, og som ledetråd er fremsendt følgende spørgsmål, der skulle være vejledende:

1. Er det bedst at få overladt katederet i en enkelt klasse, eller er det bedre, at flere klasser samles?
2. De bedste aldersklasser?
3. Bruger du illustrationer? Tegner på tavle, viser lysbilleder, film, billeder, der cirkulerer?
4. Foretrækker du en enkelt time eller to sammenhængende timer, hvor den ene udfyldes af, at du fortæller, og den anden af, at der samtales, stilles spørgsmål?
5. Foretrækker du klasseværelset eller et større lokale?
6. Gør du noget særligt for at fremkalde spørgsmål til samtale?
7. Fornemmer du lærerens forberedende arbejde?
8. 40-året for befrielsen fremkaldte en vækst i interessen for emnet. Mener du, at der nu sker en afmatning?
9. Har du mødt bemærkninger om, at du opfordrer til tyskerhad? I så fald: Hvad er dit svar?

Erik Andersen blev arresteret den 3. december 1943 kl. 16 i sin boghandel i Kolding, kørt til afhøring på Staldgår-



Randers-gruppen, fra venstre, tidligere chauffør på De hvide Busser, Carlo Petersen, nu pensioneret politiassistent i Randers, Barner Andersen, Randers, samt Erik Andersen, formand for Gestapofangerne, Randers afdeling.

den og indsat i arresten i Kolding til ca. 12. januar 1944, derefter overført til Horserød, hvorfra turen til Sachsenhausen påbegyndtes den 21. januar. Ca. 1.4. overførsel til Neuengamme (1945). Hjem med De hvide Busser den 20. april 1945 til Møgelkær lejren. Ca. 26. april videre til Båstad i Sverige. Efter befrielsen hjemme i Danmark den 10. maj - (18 måneder og 7 dage).

1
»En enkelt eller flere klasser samlet« tror jeg ikke kan besvares med et enten eller. Det kommer an på flere ting: Er eleverne blevet motiveret af læreren i forvejen, evt. bearbejdet stoffet i historietimen umiddelbart op til besættelsen, kan det være dejligt med en enkelt klasse, men selvfølgelig kan det også være dejligt, som det ofte er sket for mig, at tale til f.eks. 100 elever på en ungdomsskole, og så virkelig »fange« hele flokken. Dette kræver til gengæld, at man selv er helt på toppen, idet der jo næsten altid i så stor en flok findes enkelte, der virker uinteresserede.

2
De bedste aldersklasser: Fra 7. klasse og opefter, yngre tror jeg kun vil betrag-

te foredraget som en spændende, bloddryppende oplevelse, og ikke fatter, hvad det egentlig er, vi vil med vore foredrag.

3
Jeg bruger ingen form for illustrationer eller lignende, jeg mener, at det er vigtigere at fortælle og eventuelt få en god debat.

4
Jeg beder altid om minimum 2 skoletimer og helst sammenhængende, og helst uden frikvarter, da dette kan ødelægge den efterfølgende debat, som jeg altid reserverer en del af den sidste time til. I øvrigt er det altid spændende, hvor mange spørgsmål man får, idet jeg føler, at antallet af spørgsmål er et godt barometer for interessen.

5
Klasseværelset er udmærket, når det kun drejer sig om det daglige antal elever, derimod kan det være uheldigt, hvis man samler flere klasser i samme klasseværelse. Det giver altid årsag til uro, i så tilfælde beder jeg gerne om foredragssal el. lign.

6

Jeg nævner altid, før jeg starter, at der er reserveret tid til spørgsmål, og mange noterer ofte flittigt under foredraget.

7

Det er dejligt at mærke den interesse, der er blandt lærerne, og ikke mindst blandt de yngre lærere.

8

Umiddelbart efter 40-året dalede interessen, men nu er det igen begyndt. Jeg har hver uge et eller to steder, og det er i øvrigt meget passende. I dagene op til 40-året var det næsten for meget, undertiden to steder på een dag.

9

Tyskerhad er næsten et stående spørgsmål, men mit svar er naturligvis, at jeg ikke hader tyskerne, »had avler had«.

*

I øvrigt har mit publikum været meget forskelligt, lige fra skolebørn i folkeskolen, ungdomsskoler, højskoler, egnsarkiv, pensionistforeninger og foredragsforeninger. Hver gang man kører hjem og føler, at det gik godt, er man glad og føler, at man har gjort sin pligt overfor vore døde kammerater, og ikke mindst for den kommende generation, der skal være med til at forhindre, at noget lignende sker igen, og forsøgt at lære dem at sætte pris på at leve i frihed og skelne mellem demokrati og diktatur.

*

Antallet af mine besøg på skoler har jeg ikke noget nøjagtigt tal på, men jeg vil forsigtigt gætte på ca. 75.

Efter en spæd begyndelse for ca. 3 år siden, arbejdede jeg en lang tid tæt sammen med Barner Andersen. Vi supplerede hinanden godt - han om fængselsophold, jeg om KZ-lejre, men efterhånden som foredragene varighed blev længere »skiltes vore veje«.

Ofte, især i de ældste klasser, får jeg spørgsmål, hvori eleverne forsøger at dreje debatten ind i politik. Der lukker jeg hurtigt af og siger, at jeg kun kan give dem det råd, når de engang skal stemme, så at være sikker på at sætte deres x ved et parti, der går ind for demokrati.

*

Villy Mørk Jensen, Sjørring, Thisted, oplevede et år af Anden Verdenskrig som fange i Tugthuset Brandenburg. Mange kammerater døde, både som følge af mishandling og underernæring, og ved henrettelse. Villy Mørk Jensen har



Villy Mørk Jensen har samlet en skoleklasse på Nors Hovedgaard ved Thisted. Her har man mange ting, han kan levnedegøre sin fremstilling med.

talrige gange fortalt om sine oplevelser og om følgerne af et ophold i tysk fængsel. Han kom hjem til Danmark over Neuengamme-Sverige.

Spørgsmålene finder jeg meget aktuelle, nu hvor vi har haft både Stamms omtale af likvideringer og Jane Horney-sagen, for det har også smittet af på mine foredrag i efteråret.

1

Jeg foretrækker een klasse med ca. 25 elever.

2

De bedste aldersklasser er 7., 8. og 9. årgang, men jeg har også haft mindre klasser, som var orienteret af deres lærer og fungerede helt tilfredsstillende.

3

Nu er jeg så heldig, at vi ude på gården i Nors har indrettet et stort lokale, hvor jeg viser lysbilleder og video og desuden har forskellige ting fra besættelsen, som jeg viser børnene. Noget af det tager jeg også med ud på skolerne. Bl.a. har jeg billeder fra Neuengamme-Dachau og Bergen Belsen samt af børnene, der blev henrettet i Hamborg.

4

Jeg holder normalt 1 times foredrag og 1 time til spørgsmål og samtaler, altså ialt 2 timer, men det hænder, at der går 3 timer, især når læreren er meget aktiv.

5

Jeg foretrækker et klasselokale eller vort eget lokale. Ca. hver uge har jeg en

skoleklasse fra Roskilde amt. De har en lejrskole nede i Skyum Bjerge. Eleverne er så først i Hanstholm, hvor de ser fæstningsanlæggene, og kommer derfra til Nors på gården.

6 og 7

Lærerne er i de fleste tilfælde meget positive og jeg holder mig helt fra politiske diskussioner i foredragene. Derimod pointerer jeg, at vi var mennesker og ikke mordere, der løb rundt og slog folk ihjel. Jeg gør opmærksom på, at krig er noget af det værste, der kan overgå mennesker, og at man skal forsøge på alle måder at undgå den.

8

40-året for befrielsen vil sikkert fremkalde øget interesse. Jeg har allerede de første foredrag her i januar.

9

Jeg har aldrig følt, at nogen tror, jeg er tyskerhader. Jeg søger at lade skinne igennem, at vi skal søge at få den nye generation af tyskere på rette spor. Desuden fortæller jeg lidt om den nye nazisme, der stikker hovedet frem også herhjemme.

Med hensyn til antallet af foredrag, da ligger de naturligvis lidt forskellige fordelt på årstiderne, men alt i alt bliver det til gennemsnitligt eet om ugen.

Blandt tilhørerne har været tyske lejrskoler, svenske skolebørn, og f.eks. en amerikansk hjemmefærnsafdeling 101 T.C.s. Worcester. Mass. ANG. samt naturligvis mange danske skoleklasser og hjemmefærnsafdelinger, luftmelde-

korps og lokale afd. af Rotary o.l.

Fra en af de tyske skoler (fra Berge-dorf) modtog jeg senere en hel rapport i bogform. De var i forvejen ganske uvidende om, hvad de boede i nærheden af.

En af lærerne har i min gæstebog citeret Brecht:

»Die Schwachen kämpfen vielleicht eine Stunde lang,

Die etwas stärkeren vielleicht einen Monat.

Die Starken aber kämpfen ihr ganzes Leben lang,

und die brauchen wir«.



Kai Wive, Brædstrup, har følgende data fra besættelsen:

Århus arrest 26/4-6/6-44. Horserød 6/6-11/8-44. Frøslev-lejren 11/8-5/10-44. Neuengamme 6/10-18/10-44. Fangenummer 54.569. Hannover-Stöcken 18/10 til 29/3-1945. Neuengamme 30/3-14/4-45. Denne dato aftransport til Danmark/Sverige.

I Sverige først Lund sygehus - derpå til Ramlösa Brunn, og den 6/5 til forlægning i Katrineholm i Midtsverige, indtil afgang til Danmark den 18. maj 1945.

1

Jeg finder det bedst at få overladt katederet i en enkelt klasse, men det er lidt afhængig af klassekvotienten.

2

De bedste aldersklasser finder jeg i 8.-9. klasser, de fleste 10. klasser forekommer mig lidt skoletrætte.

3

Til dette spørgsmål kan jeg kun svare nej.

12

4

Jeg betinger mig gerne at have 2 sammenhængende skoletimer. 1 times fortælling - 1 times spørgsmål. Det sidste kan undertiden være lidt trægt. Men så kan man da sætte lidt »fub« i tingene. Jeg spørger f.eks. hvem der har været i København - og det har de faktisk alle i dag. Når jeg så spørger dem, hvem der har været i Ryvangen, er det forstemmende, hvor få der har været det. Dette giver jo anledning til mere snak. (Her vil jeg gerne komme med en mellembemærkning. Jeg var så sent som nu den 9. januar inviteret i den lokale »Inner Wheel« klub her i Brædstrup, og der var vel 23-24 kvinder, hvor aldersgruppen vel ligger fra 40 år og opefter. For sjovs skyld stillede jeg dem det samme spørgsmål. Kun 1 - een - svarede ja - og hun havde haft sin opvækst i København.)

5

Jeg vil helst have et klasseværelse til rådighed, man kan bedre iagttage om eleverne er engagerede. I øvrigt er det min erfaring, at pigerne er de mest spørgelystne - og dermed også de bedst orienterede.

6

Når det går lidt trægt, spørger jeg dem om deres bedsteforældre, fortæller dem noget fra besættelsestiden - det er dog dem, der bør have erindringerne. Men her er der væsentlig forskel på børn fra landet, eller børn fra købstæderne. (Hvis man da må tale om disse aldersklasser som »børn«.)

7

Der kan være stor forskel på det forberedende arbejde - det kan tydeligt mærkes, hvorvidt læreren har »følt« sig ind i stoffet eller ej. Men her i 40-året for befrielsen, har jeg set mange eksempler på, hvordan de har sat eleverne til at lave plancher, samle avisudklip og lignende. Nu er Brun jo desværre holdt op med at vise rundt i Frøslev-lejren og fortælle. Han har virket meget inspirerende - kan man mærke. Det er mange jyske skoler, der har været på tur til Frøslev.

8

Rent personligt tror jeg, at interessen - efter optakten til den 4.-5. maj - har kulmineret. Nu skal vi af sted til Mexico - olé - olé.

Men der vil jo fortsat være skoler, der har overbygning, og dermed også vil der

vel være lærere, med interesse i historieundervisning, så vil der vel være brug for os i nogle år endnu, forudsat vi magter det. Jeg har nu holdt foredrag i over 25 år.

9

Her kan jeg med god samvittighed sige NEJ. Jeg kan sige tværtimod. Når jeg fortæller, taler jeg altid om »Nazister og Besættelsesmagt«. Hvis nogen spørger - og det hænder - om jeg hader tyskerne, plejer jeg at sige, at Tyskland (Vesttyskland) i dag er et demokrati, og det skal de - tyskerne - have lov til at bevise, og at hele den generation, der er vokset op efter 1945, kan jo ikke have andel i det, som tyskerne selv kalder »Die Vergangenheit« - og som de døjer noget med. (Det sidste siger jeg ikke.)

*

Jeg vil gerne uddybe et enkelt problem: Tyskerhad. - Vi var nogle tidligere Stöcken-fanger, der var inviteret af byen Hannover og Landsregeringen for Neder-Sachsen, til et besøg i anledning af en stor udstilling, der blev holdt vedrørende de udekommandoer, der lå omkring Hannover - under krigen. Der var 7 lejre i alt.

Jeg havde først sagt nej til at deltage, men mine kammerater trængte på, fordi de manglede en, der mestrede det tyske sprog. Sagen er den, at jeg er oprindelig sydslesviger - fra et dansksindet hjem - og er dermed opvokset 2-sproget. Jeg accepterede, men sagde - at såfremt vi skulle udnyttes til fordel for fredsbevægelser eller lignende - så vendte jeg bilen igen, og det var vi flere, der var enige om, bl.a. vor formand, Peter Møller Madsen. Dette skete ikke, tværtimod, det blev faktisk en stor oplevelse.

Samme sommer - altså i 1984 - blev jeg ringet op fra Hannover - som jo er SPD-styret - om jeg kunne tænke mig at holde foredrag for en ca. 100 fra deres ungdomsorganisation »Die Falken«, som skulle ligge i lejr på Vejby Fed ved Middelfart, hvor organisationen »Leg og Virke« har et fast lejrrområde.

Jeg tog Ove Lykkeberg med - som jeg har arbejdet sammen med i den illegale tid - så havde jeg dog et vidne. Det blev en fantastisk oplevelse. I to timer fortalte jeg og besvarede spørgsmål. En pige spurgte mig direkte: Hasst du die Deutschen? Dertil svarede jeg nej, for havde det været tilfældet, så ville jeg jo ikke have stået i deres lejr nu.

*



Peter Juel Hansen, Aalborg: Om mig selv kan jeg tilføje, at jeg først var medlem af Sandbækgruppen, derefter kom jeg til Onsildgruppen under ledelse af sognepræst Hans Kvist, den senere biskop i Roskilde, og vores arbejde bestod i nedkastninger, våbentransporter og jernbane- og fabrikssabotage. Jeg har vel i de sidste 4-5 år holdt ca. 60-70 foredrag for skoler, gymnasier og ungdomsskoler.

Jeg foretrækker så absolut, at der er flere klasser sammen. Det største antal børn på en gang, var på Østermarks skole her i Aalborg, da var der 265 børn på en gang, og det gik fint. Skoleinspektøren var på forhånd meget betænkelig, om det nu gik godt med så mange børn, men under hele foredraget var der så stille, at man kunne høre en nål falde på gulvet, og børnene var så interessererede, at de ikke engang ville have frikvarter, så det kunne vel kaldes en succes.

Børnenes reaktioner er så godt som altid positive. Jeg har kun været ude for en negativ holdning, og det var fra en lærer på Tvind skolen i Ulfborg. Han fortalte mig, at der var ingen forskel på modstandsfolkene og stikkerne, for begge parter var lystmordere, der nød at slå ihjel. Jeg var jo ikke enig med ham, men det er en anden historie.

De bedste aldersklasser er efter min mening børn fra 12-15 års alderen, vel at mærke når de er forberedt af læreren.

Jeg har holdt det samme foredrag i pensionistforeninger, og de var også meget interessererede og positive, så jeg kan faktisk ikke anviser nogen bestemt al-

dersgruppe. Overalt er interessen meget stor.

Af undervisningsmateriale har jeg fået nogle fotokopier fra Bangsbomuseet i Frederikshavn, omhandlende forskellige sabotager, luftangreb, tyske befæstninger og lign. Desuden har jeg nogle dele af en faldskærm, sprængblyanter og nogle andre småting.

Min erfaring med disse foredrag er, at det er meget vigtigt, at børnene får anledning til at stille spørgsmål, og jeg plejer at afsætte en time til spørgsmål.

Jeg bliver tit spurgt, om jeg hader tyskerne, og svaret er nej. Det gør jeg ikke, men jeg hader nazismen og alt, hvad den stod for. Jeg opfordrer børnene til fred og fordragelighed, men gør dem samtidig opmærksom på, at man altid skal være parat til at forsvare friheden, og om fornødent kæmpe for at bevare den. Jeg slutter mine foredrag med at læse fire linier fra en dansk sang. Så kan børnene måske bedre forstå, at vi handlede, som vi gjorde:

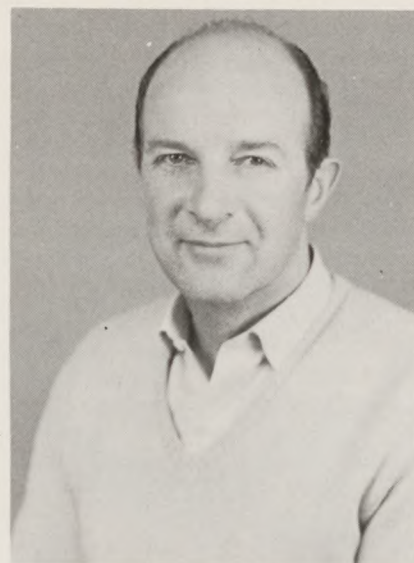
Vi ved, at fjeld kan sprænges
og tvinges kan en elv,
men *aldrig* kan et folk forgå
som ikke vil det selv.

*

Poul Jacobsen, Sæby, startede med at distribuere illegale blade i 1943. Samme sommer blev han oplært af faldskærmsfolk i brugen af sprængstof og i brugen af våben. Han gav så sine kundskaber videre til andre. Instruktionerne foregik hos inspektør Borck i Lodsgade i Sæby.

Jeg har holdt foredrag på skoler, gymnasier, efterlønssklubber, ældreklubber, altså for folk fra 13 til 75-80 år. Når nogen beder mig om at holde et foredrag om besættelsesårene i Frederikshavn, som jeg kender bedst, spørger jeg gerne den lærer, som står for klassen: Hvad har de hørt eller lært, og hvad har størst interesse? Og det spørgsmål stiller jeg også til den, som står for en forsamling, men der er det jo langt nemmere, for her kan man jo bare spytte ud. Det eneste, man aldrig må, er at nævne navne, og hvis nogen spørger, siger jeg gerne, at det har jeg glemt, så sårer man ingen, for heroppe var der mange medlemmer af nazipartiet, og mange var i Tyskland på arbejde.

Jeg har prøvet at have 1 klasse, 2 klasser og 3 klasser. Det bedste er 2 klasser samlet, og det uanset om børnene er mellem 13 og 15 år eller mellem 15 og 18 år, men de ældste aldrig over 20 stk., så er de nemme at holde styr på.



Den bedste aldersklasse i skolerne er 15-20 år.

Jeg kører på Bangsbomuseet og låner, hvad jeg skal bruge, og der er aldrig vrøvl.

Jeg bruger gerne en time. Derefter tager jeg gerne ca. 1 time mere, og så ser de billeder, og derefter stiller de spørgsmål.

For mig har lokalet ingen betydning. Det eneste, jeg gerne vil have, er en tavle eller noget andet at tegne eller skrive på, for det er en hjælp, når man skal forklare en fremgangsmåde for sabotageaktion. Alle får mere ud af det, og så kan de bedre se, at det ikke var bare leg.

Spørgsmålene kommer af sig selv.

Nogle lærere er ret uvidende og har aldrig hørt om mange ting, som de burde vide.

Jeg kan kun sige, at interessen *måske* er blevet lidt større i det sidste år, men der er langt igen. Skolerne burde have noget mere at vide.

Derimod er interessen hos efterlønssklubberne bedre.

Når nogle har spurgt mig, om jeg stadig hader tyskere, så har svaret været: Den tyske prøjsermentalitet kan jeg ikke lide, men den hverdagstysker, som vi ser om sommeren, kan være god nok, men jeg vil altid slås for vores frihed, og så gælder det alle fremmede nationer, som betræder dansk jord, og vil tage vores frihed.

Jeg har prøvet at tale til forskellige antal klasser. Fra en enkelt til 8 klasser. (ca. 100 elever). Min erfaring er, at for eksempel 2-3 klasser samlet er det ideelle. Spørgelysten er større, jo mindre



Olaf Redder, Aalborg, blev arresteret af det danske politi den 24. juni 1941. Han sad først i Kong Hansgades arrest i Aalborg, senere i Hobro arrest, Vestre Fængsel og derefter i Horserødlejren. Den 2. sept. 43 blev han deporteret til koncentrationslejren Stutthof, 30 km øst for Danzig.

antallet af elever er. I større antal er eleverne ligesom generte for at stille spørgsmål, medens der f.eks. i en eller to klasser hersker en mere fortrolig og intim atmosfære, og man kommer hurtigere i kontakt med eleverne. Jeg plejer at anbefale lærerne at tage 2-3 klasser samlet, og det giver jo en væsentlig lettelse i vort arbejde. Skulle vi kun have én klasse ad gangen, ville det betyde, at vi skulle på samme skole tre-fire gange, og da vi jo ikke er helt unge mere og afstandene ofte er lange, er det mere rationelt med 2-3 klasser.

De bedste aldersklasser er fra 7. til 10. klasse.

Jeg medbringer nogle originale fotos fra KZ-lejren Stutthof, som så cirkulerer blandt eleverne. Endvidere medbringer jeg forskellige ting fra modstandskampen, f.eks. sprængblyanter, lunter og dele af en engelsk faldskærm.

Jeg foretrækker afgjort 2 sammenhængende timer, men da jeg anser det for meget vigtigt, at få en dialog i gang med eleverne, betinger jeg mig, at der bliver mindst 1/2 time, helst 1 time til debat med eleverne (spørgsmål og svar).

Det er vigtigt, at lokalet passer til elevantallet. Hellere et tætpakket lokale end et stort halvtomt lokale, der giver

for stor afstand mellem taler og tilhørere og dermed mindre kontakt.

Det har både glædet og overrasket mig, at eleverne i meget høj grad stiller relevante spørgsmål.

I de fleste tilfælde bliver vore foredrag holdt i forbindelse med klassens undervisningsplan f.eks. i historie (emne: Anden Verdenskrig), så eleverne er på forhånd orienterede af læreren.

40-årsdagen for befrielsen medførte naturligvis en øget interesse for oplysninger i skolerne om frihedskampen og KZ-lejrene. Vi kunne konstatere, at der fra kommunernes og skoleforvaltningens side blev gjort meget for at tilrettelægge møder og udstillinger, hvilket medførte en meget øget mødeaktivitet. Man må vel forvente, at aktiviteten bliver noget mindre fremover.

Jeg er mange gange blevet spurgt, om jeg, efter det jeg har oplevet i KZ-lejren, da ikke hader tyskerne. Dertil har jeg svaret, at det jo ikke var det tyske folk, vi førte kampen imod, men mod den tyske fascisme - mod Hitler.

Den okvoksende tyske ungdom skal ikke have skylden for de tragedier, vold og uret, der skete dengang. At vende hattet mod dem, ville betyde, at man skubber dem fra os og dermed forhindrer, at de får en anden og bedre forståelse for begreber som humanisme og demokrati.

Men der er et spørgsmål, der stadig optager mig: Hvordan bevarer vi alle disse beretninger for fremtiden. Om nogle få år er vi fleste jo døde og borte og dermed falder de personlige beretninger jo bort. Jeg har derfor henvendt mig til skoleforvaltningen for at få dem interesseret i video-optagelser af vore foredrag, f.eks. optaget i et klasseværelse. Vi kan da bevare beretningerne for fremtiden og give skolerne et udmærket undervisningsmiddel i hænde til brug i undervisningen.

Jeg har mødt stor interesse hos forvaltning og lærere, og håber at planen kan realiseres i løbet af foråret.

Olaf Redder

Hitler stadig æresborger

Den lille by Zülpich gjorde for 52 år siden Hitler til æresborger i kommunen, og det er han stadig. Den socialdemokratiske byrådsgruppe fremsatte i sommeren 1985 forslag om at fratage Hitler sit æresborgerskab. Men forslaget blev nedstemt af byrådets CDU-flertal, så Hitler er stadig æresborger i den sydtyske by.

SMILET

SABOTØRER

København under den sidste del af besættelsen. Sporvognslinie 10 skramler gennem gaderne, og konduktøren har netop forkyndt, hvor passagererne befinder sig. Sporvognen ruller videre i retning af »Titan«, som var tvunget til at fabrikere kanonlavetter til tyskerne.

Så lyder der en kraftig røst fra bagperronen:

- Titan! Alle sabotører stiger af!

Kun et ældre ægtepar steg af sporvognen, og konduktøren bemærkede:

- De har forklædt sig godt i aften.

Dansk sprogdannelse

Der er blandt sagkyndige ikke tvivl om, at Danmark »eksporterede« vitser. Der er også eksempler på, at danske ord gled ind i andre sprog - det gælder bl.a. »stikker«, som amerikanerne adopterede i lighed med det norske begreb »en quisling«.

Sidste territoriale krav

Hitler skrev sin egen gravskrift. Der skulle kun stå denne sætning på gravstenen: Dette er absolut mit sidste territoriale krav.

Under undtagelsestilstanden lod københavnere, som om tanken var noget ganske dagligdags. Et cykelbud, som havde et ærinde i kiosken i nærheden, stillede simpelthen sin cykel op ad den tyske kampvogn. Det syntes de tyske soldater alligevel var for groft, og de begyndte at skælde ud.

»Nå ja,« sagde svajeren resigneret, »når I er så bange for, at komfuret skal vælte, så må jeg vel hellere flytte rokken!«

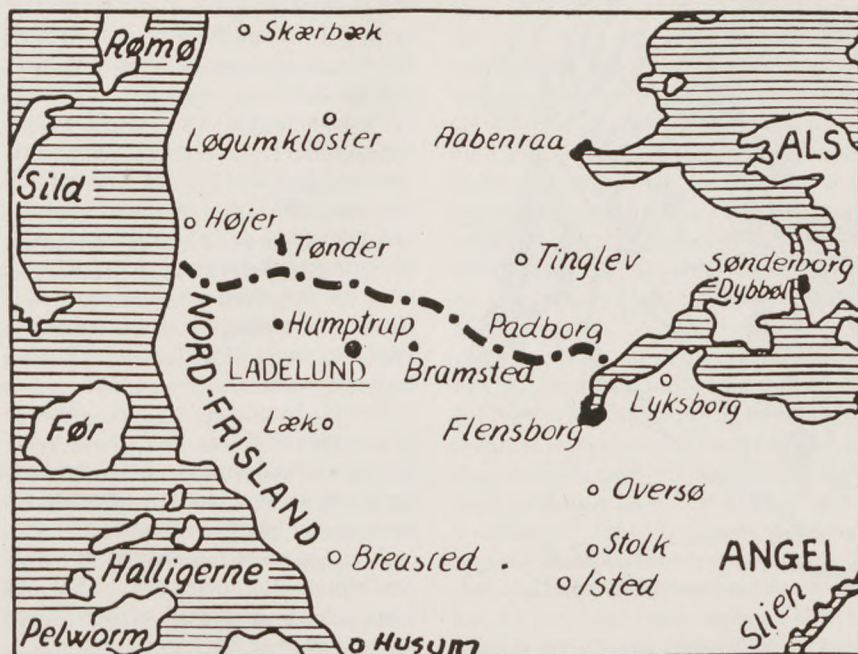
Også en slags våben

Under den store folkestrejke stod en skare mødre med småbørn på armen og ventede på at få tildelt hver en flaske børnemælk fra et mejeri. Udleveringen foregik i en baggård. En tysk patrulje opdagede fra gaden den lange kø og stormede med maskinpistoler og geværer i stilling ind i gården.

»Hvad foregår her?« råbte anføreren.

Der var pinlig tavshed, indtil en dyb kvindestemme i baggrunden svarede: »Vi får uddelt våben.«

Det taler man ikke om...



Tidsskriftet »Nord-Friesland« bragte i 1982 en oversættelse af professor Paul Thygesens beretning »Læge i KZ-lejr«. Beretningen er oversat af den 29-årige sydslesviger Klaus Bästlein og foreligger dermed for første gang på tysk. Som en slags forord til beretningen skrev Klaus Bästlein nedenstående artikel med ovenstående overskrift.

Det var i efteråret 1944. Tusindårsrigets sammenbrud stod for døren. Den røde hær var stødt frem til Østprøjsen, amerikanerne havde den 21. oktober befriet Aachen. Tyskland var ved at blive forvandlet til en ruinhob. Men i Nordfriesland syntes verden endnu at være i orden - slagmarkerne var stadig langt borte, og de første flygtningetransporter havde først nu sat sig i bevægelse.

En eftermiddag i hint efterår 1944, hvor han ikke skulle på den forhadte »H.J.-Dienst« (Hitler-Jugend-tjeneste), drog den 14-årige H.J.'er Uwe fra Husum med en kammerat på vandretur nordvest for hjembyen for at se på fugle ved Hockensbüll. Omtrent der, hvor i dag Soltbargenvejen munder ud i Schobüllervejen og på venstre hånd for Gewobakvarteret bemærkede de en dyb grav tværs over vejen. En bro, der kunne trækkes bort, førte over graven.

To store drenge blev øjenvidner

Selve graven førte vest om Husums byområde og videre mod nord til Hattstedt. I den retning drog også de to unge, til de kom til en slags byggeplads. Fra det fjerne lød ordrer som »Los, los,« og »Schneller, schneller.« Foroverbøjede sneg de sig nærmere, og pludselig så de hundreder af udmarvede skikkelser i fangedragter, der åbenbart arbejdede med skovle og spader på en videreførelse af graven.

Mellem disse skikkelser jog nogle, ligeledes i sribede fangefragter, men velnærede mænd, omkring med knipler i hænderne og slog på de gravende og brølede ordrer for at fremskynde arbejdet.

Flere af de arbejdende kunne knap nok holde spaden i hænderne, medens andre brød sammen under slagene. Dem lod man blive liggende. Lidt længere borte stod nogle enkelte geværbævnede soldater, der helt uberørt så til.

Forfærdelse stod skrevet i de to drenge ansigter. De forstod ikke verden mer. Om aftenen fortalte Uwe Iben sin mor, hvad han havde set.

»Uha, uha, dreng, sådan noget taler man ikke om,« var hendes svar.

*

Denne frygtelige oplevelse fortalte den nu 50-årige bygningsingeniør, lek-

tor og kommunalpolitiker Uwe Iben mig i januar 1980. Først hen mod afslutningen på en lang samtale kom han i tanker derom, og Uwe Iben tilføjede, at han efter krigen havde erfaret, at de fanger, han havde set, kom fra en KZ-lejr i Engelsburg ved Schwesing. Fangerne var fra forskellige nationer, men blandt dem mange hollændere og nogle prominente danskere. Og den grav, de arbejdede på, var den såkaldte »Friesenwall«.

Man talte ikke om det i 36 år

Efter den samtale og Uwe Ibens beretning forstod jeg ikke mere verden. Jeg var da 23 år gammel, opvokset i Husum - og aldrig havde jeg hørt noget om en KZ-lejr lige uden for min hjemby porte. Ja, at der havde været en udekommmando fra Neuengamme i Ladelund, det havde jeg læst om i avisen. Men Ladelund er 40 km borte i den anden ende af Nordfriesland. Der havde der været en modig præst, der ydede modstand mod nazisterne, og han og hans efterfølger havde muliggjort en forsoning hen over gravene med den hollandske menighed i Putten, hvorfra flertallet af Ladelunds KZ-ofre stammede. Det vidste jeg. Og på Husums Østkirkegård fandtes et mærkværdigt mindesmærke for de døde fra en »arbejdslejr«, hvor repræsentanter for amtet Nordfriesland og byen Husum hvert år på »Folkesørgedagen« efter det tvivlsomme ceremoniel i Slotsparken hastigt nedlagde en krans. Det havde også stået i avisen.

Men en KZ-lejr i Schwesing, en »Friesenwall«, mennesker, der i det nordfrisiske landskab åbent blev pryglet til døde? Var det muligt, at jeg i min skole, Herman Tast-gymnasiet, der berømmer sig af sin humanistiske tradition, intet havde hørt, at man i Husums kristne kirker tav derom, at alle mine aktive venner blandt de uafhængige venstreorienterede, socialdemokrater og fagforeningsfolk intet vidste om det, at emnet aldrig var blevet behandlet af de utallige regional- og hjemstavnsforskere?

Kunne det være sådan, at en by og en hel region havde virkeliggjort, at »det taler man ikke om«?

Det var muligt. Og det viste sig at være vanskeligt at få noget at vide om en KZ-Husum-Schwesing. Ganske vist havde alle ældre vidst om KZ-lejren, men man havde jo ikke talt om det i 36 år, og derfor vidste ingen noget nøjere.



Kz-fanger i arbejde, tegnet af den polske tegner og tidligere kz-fange Jerzy Potrzebowski.

En arbejdsgruppe kom i arbejde

Først ved her i Nordfriesland at mødes med unge mennesker, der ved lig-

nende oplysninger var blevet følsomme og interesserede, og ved henvisning fra en medarbejder ved »Nordfriisk Insti-

tuut« kom i sommeren 1981 de første videregående undersøgelser i gang. Og snart derefter konstitueredes en lille privat »Arbejdsgruppe for udforskning af de nordfrisiske KZ-lejre i Husum-Schwesing og Ladelund (udekommandoer fra KZ-Neuengamme).«

I anledning af 50-års dagen for begyndelsen af det nationalsocialistiske herredømme i Tyskland den 30. januar 1933, hin dag i 1933, der samtidig markerer begyndelsen af de tyske KZ-lejres historie, bringer arbejdsgruppen nu en beretning fra den tidligere fangelæge i KZ-Husum-Schwesing, professor, dr.med. Paul Thygesen, til en bredere offentligheds kendskab.

Denne beretning er det vigtigste dokument om liv og død i Husum-lejren, som arbejdsgruppen hidtil har kunnet finde, og den foreligger hermed for første gang i tysk oversættelse.

Paul Thygesen har skrevet beretningen straks efter befrielsen i 1945, og hans arbejde er præget af den største anskuelighed og den friske erindring.

Om det autentiske i det af ham skildrede hændelsesforløb kan ikke herske tvivl - og kan også i enkeltheder dokumenteres med talrige yderligere øjenvidneberetninger.

Klaus Barbie for retten i Paris

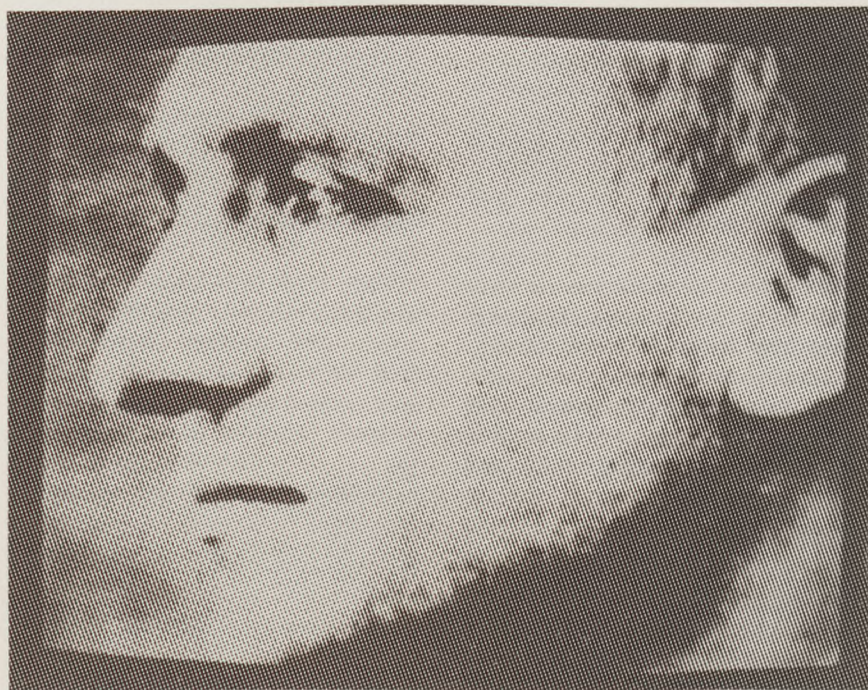
Den afskyelige nazi-bøddel med tusinder af menneskeliv på sin samvittighed, nok den sidste krigsforbryder, som stilles for en domstol

Af Johs. Rasmussen

Den 3. februar 1983 overgav de bolivianske myndigheder i Sydamerika den tyske krigsforbryder Klaus Barbie til myndighederne i Fransk Guyana, hvorfra han hurtigt blev fløjet hjem til Frankrig og sat i fængsel i den by, han terroriserede for Hitler, Himmler, SS og Gestapo i 1942-45, Lyon. Her er hans navn afskyet. Og med rette. Man mener, han lod 7.500 franskmænd deportere, på forskellig måde var delagtig i at få myrdet 4.343 og fik arresteret og tortureret 14.311 franskmænd. Han er to gange dødsdømt in absentia (altså

fraværende). Ved domme i maj 1947 og november 1952. Men disse domme er forældede og sagerne kan ikke genopta-

ges. Derimod anklages han nu for »forbrydelser mod menneskeheden«. Der er nok at tage fat på.



Klaus Barbie, ca. 1940.

Ved et retsmøde i Lyon 24.2.83 oplyste anklageskriftet mod Barbie, at han sigtes for 1) mord på 22 gidsler, som gengæld for et angreb på to tyske politifolk i 1943. 2) arrestation og tortur af 19 franske i 1943. 3) deportation af 86, som hjalp en gruppe jøder bort fra Lyon. 4) henrettelse ved skydning af 42 mennesker, heraf 40 jøder, omkring Lyon 1943-44. 5) pågribelse af nogle franske banearbejdere i 1944. To dræbtes, mange blev såret. 6) deportation af 650, mest jøder, til kz-lejrene Auschwitz og Ravensbrück. Sidste transport 11.8.44. 7) henrettelse af 70 jøder i byen Bron plus flere andre jøder og to katolske præster. 8) deportation af 55 jøder fra landsbyen Izieu. Nogle var børn.

Og den 3. februar var det planen at stille Klaus Barbie for retten ved en proces, som kan tage flere uger. 300 journalister fra hele verden kunne få plads. Men mange flere søgte. Fangen sidder i et skudsikkert aflukke. Man vil undgå, at franskmænd og jøder skyder på ham, eller at gamle nazi-sympatisører skal søge at befri ham. Hadet mod ham i Lyon er stort. Hans tilnavn var »Slagteren fra Lyon«. Han blev tidligt nazist, og da Hitler startede sin krig, blev Barbie i maj 1940 sat til jødefølgelser i Holland. Processen filmes, men filmen vises først mange år efter, måske skal der gå over 20 år.

Klaus Barbie kom til verden i Bad Godesberg vistnok i 1913, så han er nu 72 år. Andre kilder siger 64 år, men så var han meget ung, da han startede sin karriere i partiet. Så vi holder mest på de 72. Et oprørende, spændende, pikant - hvad man nu vil - moment er, hvordan denne ærkeslyngel klarede frisag i en menneskealder. Den amerikanske efterretningstjeneste tog ham under sine beskyttende vinger, da man efter krigen skulle optrevle mest muligt. Mange amerikanere kom først til Tyskland som besættelsestropper sidst på krigen. Eller flere år efter. Og kendte meget lidt til alle nazisternes ugerninger, vold, terror, mord, slavelejre, forfølgelse af andre racer, især jøder, polakker, russere, men i øvrigt af enhver, der ikke mente det samme som Hitler.

Fra april 1947 til marts 1951 var Barbie en velbetalt CIC-agent i den del af Vesttyskland, som USA havde som besættelseszone, nemlig Sydtykland fx omkring Augsburg og München. CIC, USAs efterretningstjeneste, havde i lang tid noget, man kaldte »Petersen-nettet«, hvori Kurt Merk og siden Barbie spil-

lede en stor rolle. Der var op til 52 agenter plus nogle under-meddelere. Også i de andre besættelseszoner. Nogle af de ting, USA fulgte nøje var 1) oplysninger fra den russiske besættelseszone 2) oplysninger om den franske zone og hvordan den franske efterretningstjeneste virkede 3) infiltrering af det kommunistiske parti i Bayern, fx omkring München. Fx fremkom meddelelser om, hvordan russerne afspærrede et større område i nærheden af grænsen til Tjecoslovakiet, fordi man der stødte på gode uranminer. Altså råstof til russiske atombomber.

Det var Merk, som fik hvervet Barbie til CIC, men da Merk siden oplyste en del om Barbies brutalitet og liv som tysk menneskeplager i Lyon under krigen til sine amerikanske overordnede, mener man, at Barbie fik ryddet Merk af vejen i september 1951. Den som mere end nogen anden kan berette om alt dette, er den tyskfødte, nu pensionerede amerikanske professor i tysk sprog og kulturhistorie ved Wayne Universitet, Erhard Dabringhaus. Han er søn af en tysk socialdemokrat og kom 1930 til USA. Familien flygtede for nazisterne. Erhard D. var 1947-51 ansat ved det amerikanske militær, bl.a. nævnte CIC, altså efterretningsevirsomhed. Han, som er gift med en belgier, var længe stationeret i Augsburg og var formelt overordnet for Barbie og Merk. Men, som han skri-

ver et sted, undertiden følte jeg mig mere som stik-i-rend-dreng for Barbie. Og følte så stærk afsky for Barbie og flere agenter, da han hørte om deres fortid, at han flere gange søgte væk fra CIC.

*

Nu har Erhard Dabringhaus skrevet en letlæst, sine steder rystende bog om sin tid sammen med Barbie, Merk m.fl. af den sort. Også oversat til dansk (Chr. Erichsens Forlag. 1985. 190 sider. 132 kr.). Erhard D. indgav et par gange memoranda om sin viden til overordnede instanser, men det var som at slå i en dyne. Mange topfolk i tjenesten følte åbenbart ikke, at man kunne undvære de »tjenester«, Petersen-nettet ydede USA i årene lige efter krigen. Og så vendte man det døve øre til, når fx Erh. D. bragte sagen op. Eller når franske embedsmænd flere gange spurgte til, om ikke USA i sin zone havde Barbie gående løs.

Det, der gav stødet til, at Dabringhaus skrev sin bog, var en tv-udsendelse 29.1.83, hvor et indslag var fra La Paz og hvor man hørte om en frygtelig fængsels-skæbne. Det var såmænd Barbie, eller som han kaldte sig Klaus Altmann (barbarisk nok et navn fra en af de folk, han i sin Lyon-tid fik myrdet). E.D. henvendte sig til tv-selskabet og oplyste, hvem denne Altmann i virkeligheden var. Og samtidig lykkedes det for flere andre at få uskadeliggjort Barbie, som



Prison Militaire, Fort Montflue i Lyon, hvor Barbie under krigen torterede mange franskmænd.

man i årevis havde vidst opholdt sig i Bolivia, der dog konsekvent nægtede at udlevere ham. Indtil man fik en demokratisk regering og nu slog en slags handel af med Frankrig. I hvert fald vidste man siden 1972, at Klaus Altmann var Barbie. Nogle af dem, som mest ihærdigt holdt ilden vedlige, var Serge og Beate Klarsfeld, han fransk advokat, hun hans kone og tyskfødt. I Bolivia drev Barbie det til at blive en velstående forretningsmand, som af og til bistod diktaturet med sine hårdhændede gamle Gestapo-metoder. Han og en række andre nazister skolede bolivianske politifolk i tortur. Og drev narkotikahandel og smuglerier.

Man ved, at Barbie i foråret 43 pryglede en fransk frihedskæmper Kemmler med en kølle i flere timer og derpå lod sine folk tampe løs på fangen med jernkæder, til han døde.

Da USA efterhånden ikke havde megen brug for Barbies spioneren, blev han skaffet af vejen til Sydamerika. Via, hvad nogle har kaldt Odessa-linjen, andre Rotte-linjen. Via Østrig med tog til Rom, hvor en kroatisk fascist, den katolske pater Krunoslav Dragonovic, holdt et fakultet for kroaterne, som ville være præster. Og som skaffede alle tænkelige papirer, så nazister og fascistere kunne slippe til diktatur-lande i Sydamerika og begynde en ny fri tilværelse.

10.4.51 ankom Barbie og kone og to børn til Buenos Aires og kom snart fra Argentina til Bolivia, hvor han 1957 blev statsborger og 1977 var i forbindelse med europæiske Højre-terror-organisationer. For resten havde Barbie den frækhed 1969-70 at rejse på falsk diplomatpas til USA, Tyskland og Frankrig. Uden at nogen tog notits af det.

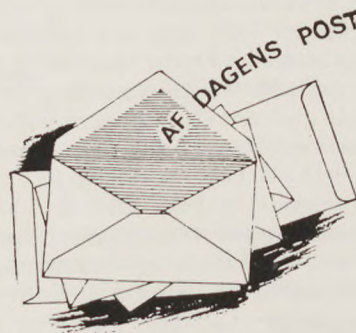
Men nu klapper fælden nok. Ganske vist er mange af hans ofre forlængst døde, men nogle lever dog. Allerede i 1972 bad den franske præsident Georges Pompidou Bolivia om at få denne Altmann - Barbie udleveret. Men nej. Den nuværende franske præsident, socialisten Francois Mitterand, husker også Barbie. For denne lod en af Frankrigs berømte sønner, modstandsmanden Jean Moulin tortere ihjel.

Og Moulin var nær ven til Mitterand. Der er også kommet andre bøger om »Slagteren fra Lyon«. To journalister fra London-avisen »The Observer« og »The Times«s korrespondent i Sydamerika har skrevet en bog »Det fjerde rige«, hvori de har opstøvet en masse, som reg-

el meget lift flatterende enkeltheder om Barbies liv i Sydamerika fra 1951 til tilfangetagelsen i 1983.

Klaus Barbie, en afskrækkende myte om tidligere jødeslagteren Adolf Eichmann. Og mærkeligt nok, så troede nogle en tid, at den Altmann, som boltrede sig i Bolivia, måske var en af Hitlers topfolk, Martin Bormann. De dør ud, de gamle nazister. Heldigvis. Men i Spandau-fængslet i Berlin sidder en mere end 90 år gammel Rudolf Hess, også en af Hitlers nære fortrolige. I dag vel senil. Vi i Vesten løslod ham nok, hvis vi kunne, men 4-mands-vagten i fængslet, hvor der kun sidder Hess, består ikke bare af englændere, franskmænd og amerikanere, men også af russere. Og Rusland vil ikke give ham fri.

Johs. Rasmussen



MINDESTEN OG LIGEGYLDIGHED

På en sten, placeret ved branddammen i Bisserup, står følgende inskription:

5. maj 1945

*End er der en Gud for oven,
der råder for Danmarks sag.*

Vi mindes vore døde.

*Drenge, I drenge som døde
I tændte lyset for Danmark
i dybeste mulm
en lysende morgenrøde.*

Minderne er det så som så med, hvilket følgende vil fortælle:

Vi er et lille samfund, men for at skabe lidt sammenhold, stiftede man for nogle år siden noget, der kaldes »Bytinget«, som nu udadtil gennem diverse aktiviteter og festligheder tegner og repræsenterer størstedelen af samfundet.

Så langt så godt.

Jeg var naiv nok til at tro, at 40-årsdagen betød noget her også. Derfor stillede jeg et forslag om at højtideligholde denne mærkedag.

Forslaget lød på samling ved vor smukke havn og med fakkelløb i hånd bevæge sig op til mindestenen og lade denne tavse tekst tale til os. Hvorefter jeg havde tilbudt at sige et par ord. Ligeledes opfordrede jeg til, at man højeste Dannebrog, og at den gode skik med lys i vinduerne blev brugt.

Jeg bad om klarmelding senest den 6. marts. Man gad ikke engang svare, men gennem et bestyrelsesmedlem fik jeg oplyst, at man ikke ønskede at blive involveret i den slags ting.

Det, der var min tanke, var, at vi godt kunne mindes vore faldne, dem, der var med til at give os vor selvrespekt, dem, der gav os alt, således at vi kunne gå ud af de 5 år med æren i behold. Og at man med lys og flag kunne feste for den frihed, der blev os givet og glædes over, at der i 40 år ikke har været krig i vort land eller anden form for undertrykkelse.

Men ak, den store masse glemmer hurtigt, eller ønsker ikke at blive mindet om passivitet, dengang der var brug for aktivitet.

Eller dette er måske aktiv passivitet fra modbevægelsen for på denne måde at dokumentere, at de er der? Man tør næsten ikke tro dette. Så må årsagen hellere være, at man hellere vil se Grand Prix.

Glemselernes bog er stor og tyk, ærens lille og flad.

Næste store mærkedag er 1995, så er der gået 50 år. Til den tid vil næsten ingen af os være tilbage, og det er tvivlsomt, om nogen husker noget som helst om de 5 år. Måske en lille notits hist og her.

Ovennævnte er et lille indslag om de forsømte og glemte mindesten, men det er så sandelig også en oplevelse om ligegyldighed.

Vore mindesten forsømmes måske hist og her, men værst af alt er, når de overses og glemmes, glemmes. I den lysende morgenrøde. Carlo Garset

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI A/S

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabellejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg



Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Det mest effektive middel i kampen mod nynazismen er studiet af nazismens historie.



Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN

SKIBSMÆGLERFORRETNING

A A B E N R A A

telgr. »Cleemann«

tlf. (04) 62 21 82 - telex 52 111

De ni 4. Maj Kollegier

4. Maj Kollegiet i Esbjerg

G1. Vardevej 78, 6700 Esbjerg,
tlf. (05) 12 34 23.
59 værelser.

Vicevært: Verner Guldberg.

Forretningsfører: Bent Lemche,
tlf. (05) 13 14 72.

Formand: Borgmester A. K. Nielsen,
tlf. (05) 13 21 22.

4. Maj Kollegiet i Horsens

Geneesgade 1, 8700 Horsens,
tlf. (05) 62 18 14.
39 værelser.

Efor: Eva Helbo, tlf. (05) 61 16 49.

Formand: ingeniør Carl Kjergaard,
Emil Møllersgade 81, tlf. (05) 62 29 84.

4. Maj Kollegiet i København

Frederiksberg Bredegade 13b,
2000 Frederiksberg,
tlf. (01) 87 44 41.
66 værelser.

Efor: Lektor cand.mag. Ove Hornby,
tlf. (01) 87 56 28.

Formand: Oberst Niels Berg,
Edv. Glæselsvej 8, 2000 København F.

4. Maj Kollegiet i Marstal

Fjerde Majstræde 1, 5960 Marstal,
tlf. (09) 53 15 35.

40 værelser.

Efor: Inspektør Erland Hansen,
tlf. (09) 53 11 87.

Formand: Afdelingsleder John Kørner,
tlf. (09) 53 12 68.

4. Maj Kollegiet i Odense

Østerbæksvej 91, 5230 Odense M,
84 værelser.

Efor: Mogens Jørgensen,
tlf. (09) 12 90 05.

Formand:

Politiassistent Aksel Egon Hansen,
tlf. (09) 18 80 10.

4. Maj Kollegiet i Tønder

Ribelandevej 20-26, 6270 Tønder,
30 værelser.

Eforpar: Marie-France og Leif Vesterlund Nielsen.

Formand: Kontorchef Eugene Ibsen.

4. Maj Kollegiet i Aabenraa

Møllemærsk 1, 6200 Aabenraa,
tlf. (04) 62 43 96.
35 værelser.

Efor: Kriminalassistent Hugo Hansen,
Haderslevvej 55, tlf. (04) 62 26 76.

Formand: Amtskontorchef J.P. Casper-
sen.

4. Maj Kollegiet i Aalborg

Hasserisgade 8, 9000 Aalborg.
42 værelser.

Efor: Civilingeniør Lars Pilegaard Han-
sen, tlf. (08) 16 64 77.

Formand: Klosterforstander Per Fog,
tlf. (08) 12 02 05.

4. Maj Kollegiet i Århus

Fuglesangsallé 24, 8210 Århus V.
tlf. (06) 15 62 68.

58 værelser.

Administrator: Cand.mag. Søren Peter-
sen, tlf. (06) 15 62 68.

Formand: Overlæge Niels Frost, Hor-
sens.

KOLLEGERÅDET

Samarbejdsorgan for de ni

4. Maj Kollegier

Forretningsudvalg:

Formand: Redaktør Niels A. Eigen-
broth, Boulevarden 11, 9000 Aalborg,
tlf. (08) 16 56 77 (privat 12 32 31).

Landsretssagfører, major Svend Truel-
sen, Esplanaden 34, 1263, København
K., tlf. (01) 12 11 33.

Afdelingsleder John Kørner, Skolegade
11, 5960 Marstal, tlf. (09) 53 12 68.

KAMMERATERNE FORTÆLLER

DER KOM IKKE MANGE GRANATER UD AF DEN FABRIK

Falkensee er en udekommando til Sachsenhausen, og ligger i nærheden af Spandau. Lejren var ikke stor, der var ca. 2500 hæftlinge.

Et stykke fra lejren havde Firmaet Demag og Alkett opført en meget stor granatfabrik. Bygningen af fabrikken var udført af hæftlinge. Efter hvad nordmændene fortæller havde det været en ren dødslejr, medens fabrikken blev bygget. Nordmændene og andre nationer havde mistet masser af kammerater.

Vi var 5 danskere, der kom til denne lejr, nemlig Johs. Rasmussen fra Randers, Aage Kodal fra Århus, Sigfred Larsen fra Aalborg, Åge Hartmann Nielsen fra København, og Kai Wadsbach Petersen fra Valby.

Sigfred Larsen kom i kolonne 13. Denne kolonne arbejdede med V-våben. De arbejdede og sov på fabrikken. Vi andre kom i en betonkommando. Vi støbte fundamenter til store drejebænke. Det var et helvede, hårdt arbejde og en elendig kost, så vi tabte ret hurtigt i vægt.

Sidst på året var fabrikken klar til produktion, men de manglede fagfolk, og jeg kom til omskoling i kolonne 14.

Denne lå hjemme i lejren, var meget berytget, men heldigvis kunne de ikke lære mig ret meget, da jeg er udlært maskinarbejder. Jeg var der kun en dag og blev så sendt til kolonne 7. Det var en reparationsafdeling i fabrikken. Vi skulle dreje granatdorne samt lave stanseværktøj.

SS havde sat russere til granatovnene, og det lykkedes dem flere gange at sætte en kun rødvarm blok i presseren, og så sad dornen fast, og det kunne tage flere dage at få pressen i orden igen.

Jeg tror ikke, at der kom ret mange granater ud af den fabrik, for det skete af og til, at drejebænkene var forkert indstillede, og det blev først opdaget, når de kom igennem kontrollen, så der blev mange granater skrottet. Først i 1945 kom alt i en ordentlig gænge med kontrol overalt, men i februar 1945 blev gasværket bombet, og så var der ingen gas til ovnene. De begyndte da at bygge ovnene om til kul, men inden de var færdige, blev nordmændene og danskerne hentet tilbage til Sachsenhausen, hvor vi blev hentet af Svensk Røde Kors.

Turen til Sachsenhausen blev foretaget til fods. Det var strengt at gå 45 kilometer med dårligt fodtøj, men vi klarede det. *Kaj Wadsbach*

zen blev nivalgt som formand. Øvrige valg var genvalg. Landsforeningen arrangerer som tidligere en højtidelighed i Mindelunden i Ryvangen juleaften kl. 16, og der er planlagt stævne i Frølevlejren i dagene 31. maj-1. juni.

Neuengammeferien holder nytårsfest den 17. januar, generalforsamling den 17. april og højtidelighed den 20. april ved Helligåndskirken.

Foreningen Gestapofanger fra Bestættelsen har haft generalforsamling med godt fremmøde. Hele bestyrelsen blev genvalgt.

Buchenwaldklubben har haft bankospil den 26. november.

Under eventuelt berettede Keld Jensen om sine oplevelser som foredragsholder med 2 timers foredrag i hver af de 12 klasser på en EFG-skole, og Birgit Fischermann berettede om oplevelser som foredragsholder på et gymnasium.

-t



KAMMERATSKABSaften

Buchenwaldklubben afholder kammeratskabsaften for medlemmer med damer onsdag den 5. marts 1986, i kantinen, Politistation 3, Bellahøj.

Vi samles kl. 18.00 om et fællesmåltid, kuvertpris kr. 50,00. Drikkevarer kan købes til moderate priser.

Tilmelding er nødvendig, og skal ske inden onsdag den 26. februar, og den foregår ved at indsende beløbet for deltagelsen på girokonto 6 17 60 03, til Buchenwaldklubben, Vendersgade 6-4, 1363 København K. Med venlig hilsen *Bestyrelsen*

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

BESTYRELSESMØDET I NOVEMBER

Formanden, Oskar Verner, oplæste en meddelelse om sammensætningen af bestyrelsen for Bernadottegården i Hadsund.

Det vedtoges, at det ordinære repræsentantskabsmøde afholdes den 19. marts 1986.

Poul Nielsen oplyste, at der stadig er tekniske problemer med gasflammen på mindesmærket ved Helligåndskirken. En henvendelse til firmaet synes ikke at have hjulpet, og man vil nu kræve en redegørelse.

Birgit Fischermann aflagde beretning om deltagelse i en international kongres for jødiske KZ-fanger og ofre for nazismen. Kongressen blev afholdt i Israel.

Fra foreningerne fremkom følgende oplysninger:

Theresienstadtforeningen har bankospil den 16. februar.

Peter Møller-Madsen berettede om Hannover-Stöcken-gruppens fortsatte kontakt med repræsentanter for byen Hannover.

Landsforeningen Gestapofangerne har holdt et vellykket repræsentantskabsmøde på Mols, hvor Axel Laurit-

5-dages busrejse til Leipzig med besøg i Buchenwald

Tidspunkt: Afrejse fredag den 13. juni 1986 kl. 9.00. Hjemkomst tirsdag den 17. juni kl. ca. 20.

Afgangssted: Københavns Hovedbane-gård, Busholdepladsen, Bernstorffsgade over for Tivoli.

Da det har vist sig, at der stadig er interesse blandt klubbens medlemmer for en gentagelse af en »Buchenwaldrejse«, har bestyrelsen besluttet igen i 1986 at arrangere en tilsvarende rejse.

Rejsens program

1. dag: Kørsel sydpå over Gedser-Warnemünde til Leipzig, hvor vi indkvarteres i hotel Merkur, der er et nyt, stort, fornemt og dejligt hotel.

2. dag: udflugt til Buchenwald, hvor vi tilbringer hele dagen.

3. og 4. dag: udflugter i omegnen af Leipzig med besøg på udstationseringsstederne i det omfang, ønskes herom er rimelige, og endvidere et længere besøg i Wittenberg, hvor Luther virkede.

5. dag: Hjemrejse. Vi kører direkte til Warnemünde, hvor vi tager færgen til Gedser, hvorfra vi kører videre til København.

Prisen for arrangementet, altså buskørsel, færgе ud/hjem, spisning på færgen ud/hjem, ophold og fuld pension i DDR, inkl. alle forsikringer kr. 1795,- excl. visum. Tillæg for enkeltværelse ca. 450 kr.

Udførligt program fås ved henvendelse til klubbens sekretær: Georg Andersen, Kongshaven 42 A, 2500 Valby, tlf. (01) 17 47 88, der sender det sammen med tilmeldingspapirer og giroindbetalingskort.

De ca. 50 personer, der før 15. november 1985 tilkendegav, at de var interesseret i en gentagelse af rejsen, må, såfremt de stadig er interesseret, inden 1. april 1986 igen rette henvendelse til klubbens sekretær, hvis adresse og tlf.nr. er nævnt ovenfor.

PS. På grund af et særligt arrangement kan vi, som tidligere år, tilbyde vore medlemmer med hustru/ledsager boende i Jylland og på Fyn, at rejse til København dagen før afrejsen og rejse hjem dagen efter rejsen samt få hotelovernatning i København i samme forbindelse, hvis man ikke har anden mulighed for overnatning, alt sammen uden ekstra vederlag. *Bestyrelsen*

ERHVERVSHÆMMEDE

Aalborg

GENERALFORSAMLING UDNÆVNELSE AF ÆRESMEDLEM

Det var atter en velbesøgt generalforsamling den 31. oktober 1985..

Formanden Åbo bød velkommen og indledte med at mindes de 16 kammerater, der i årets løb var afgået ved døden.

Åbo oplyste, at foreningen nu har 377 medlemmer, hvoraf mange moder frem til de ugentlige »åbent hus« arrangementer. Der har i årets løb været afholdt 4 bestyrelsesmøder, hvor alle foreliggende spørgsmål har fået en rimelig løsning.

Han rettede en tak til kontoret for det udførte arbejde. Alle henvendelser er blevet modtaget med imødekommenhed, og alle har fået et rimeligt svar. Desuden takkede han for det store arbejde med udsendelsen af bladet »Kontakt«. Formanden takkede ligeledes »Damekredsen« for trofast arbejde, hvorved de har skaffet mange penge til foreningens drift.

Åbo omtalte derefter, at en stor sag nu er blevet bragt til afslutning, idet Mindeparken blev indviet den 5. maj 1985. Der mangler dog 3 sten over faldne kammerater og en fortegnelse over alle de nedlagte mindesten. I forbindelse hermed takkede han Bremer Sørensen for det kæmpearbejde, han har udført, idet sagen måske ikke havde fået det lykkelige udfald uden hans mange gode forbindelser - ikke mindst til kommunalbestyrelsen. Kommunen har ydet pladsen og en stor del af anlægsomkostningerne.

En repræsentation fra foreningen har deltaget i landsmødet i Århus.

*

På kontorets og socialudvalgets vegne oplyste Børge Jensen, at der i årets løb

har været behandlet 26 nye sager og genrejst 28, 16 medlemmer er afgået ved døden, hvilket har ført til rejsning af 13 enkesager - 2 afgørelser er anket. Af afgørelser er 22 sager sluttet, heraf 5 med negativt resultat. Disse 5 sager var usikre, men blev alligevel indsendt til afgørelse i Sikringsstyrelsen. Der forelå 40 afgørelser på genrejsninger, heraf fik 7 ikke invaliditetsprocenten forhøjet. 17 enkesager blev afgjort, heraf et afslag. 6 ankesager, hvoraf 4 var negative. Herudover har kontoret stået for udgivelsen af bladet Kontakt, og ikke mindst været behjælpelig med at løse problemer for medlemmerne.

Gunner Jensen oplyste, at center- og festudvalget kan takke Grethe og Erik Gerlach for, at der ikke har været problemer med driften af centret. Der har i årets løb været afholdt 2 fester.

Bremer Sørensen glædede sig over, at mindeparken var kommet op at stå. Det havde ligget ham stærkt på sinde, at vor forening blev draget med ind i omtalen, da vi havde ydet et væsentligt bidrag til gennemførelsen af planen. Alle udgifter i forbindelse med Mindeparken er nu betalt. Der vil blive opsat en tavle med data for de personer, der er nævnt ved mindeplader.

Redder oplyste, at der har været afholdt mange foredrag på skoler m.m. Børnene har været meget interesserede i at høre om besættelsestiden og har stillet mange gode spørgsmål. Der arbejdes for tiden med planer om at få foredragene optaget på bånd eller video.

Regnskabet blev forelagt af kasse-



Fra kontoret i Aalborg. Til v. kontorlederen Børge Jensen. Til h. sekretæren fru Aase Nielsen.

renen. Det balancerer med 107.414,71 kr. Regnskabet godkendtes.

Fra Svend Aage Nielsen forelå et skriftligt forslag om tilslutning til fredsbevægelsen. Efter nogen diskussion vedtog man, at hver enkelt selv måtte tage stilling til sin tilslutning, men at foreningen ville have en kontaktperson til fredsbevægelsen.

Kaj Kejlstrup meddelte, at han ikke ønskede genvalg. Følgende blev valgt til bestyrelsen: Børge Jensen 37 stemmer, Torben Ømark 31 stemmer, Elly Mathiasen 36 stemmer, Erik Gerlach 35 stemmer og Leo Johansen 19 stemmer. Som suppleant valgtes Gunner Jensen.

Til revisor valgtes Villy Andersen med Richard Lund som suppleant.

På konstituerende bestyrelsesmøde den 5.11.85 besluttedes det af en enig bestyrelse at udnævne Kaj Kejlstrup til æresmedlem af foreningen som tak for hans store arbejde for foreningen. Udnævnelsen fandt sted ved festen den 8. november 1985.

JULEAFTEN I AALBORG

Julehøjtideligheden i Mindelunden i Aalborg havde trods silende regn samlet mange mennesker. Efter salmen »Vor Gud, han er så fast en borg«, talte sognepræst Henning Thrane. Han mindedes de uhyggelige episoder, der i København havde været med til at sætte præg på festlighederne i anledning af 40 året for Danmarks befrielse, og han satte demonstrationerne imod landets statsminister i relation til de navne, der er knyttet til Mindelunden. De gav deres liv for at sikre et demokrati, hvor selv bøller kan få lov at komme med misbagsytringer uden at risikere noget!

Trompetist Erik Larsen blæste »The last post«.

Mødets leder, Niels A. Eigenbroth, udtrykte respekt for de mange, som trods regn og blæst år efter år deltager i mindehøjtideligheden. Han fortalte om et interview, han engang havde haft med den gamle kaptajn Vesterby, om den belastning, det måtte være for den gamle mand år efter år hver 9. april ved sønnen, Frode Munch Vesterbys grav, at modtage deputationer fra forsvar, spejderkorps, skolen, forsvarsbrødrene og andre.

Den gamle officer havde forklaret, at det er godt for mennesker at have noget at være fælles om, også om det »kun« er en grav. Bevidstheden herom gav ham styrke til at holde ud.

MINDEPARKEN I AALBORG FÅR 141 MINDESTEN

5.maj-parken i Aalborg vil til foråret bære navnene på 141, der satte livet til i frihedskampen.

Mindestenene vil ligge i alfabetisk orden. Så er de lette at finde frem til.

Ved indgangen rejses en tavle med en oversigtsplan over parken. Desuden en fuldstændig fortegnelse over ofrene. De opføres med deres fulde navn samt fødsels- og dødsdato. På den måde skulle det være sikret, at også udenforstående har mulighed for at finde historien bag den enkelte, en historie, der i vid udstrækning vil kunne findes på Lokalhistorisk Arkiv i Aalborg.

Når man i øvrigt valgte kun at bringe forbogstaverne og efternavn på mindestenene, hænger det sammen med økonomien i mindeparken.

Hovedparten af pengene er frivillige bidrag - det gælder omkring 300.000 kroner. Aalborg kommune har desuden givet et betragteligt beløb og overtager i år 5. Maj-Parken og de forpligtelser til vedligeholdelse, der følger med.

En manko på 100.000 kroner ser desuden ud til at blive dækket ind gennem fondspende, tilvejebragt på grundlag af en arv, Aalborg kommune har fået.

GESTAPOFANGERNE



Randers

JULESAMMENKOMST

Traditionen tro afholdt vi vor julehyggefest den 5. december på restaurant Skovbakken. Skovbakken bliver vort fremtidige mødested, idet det er et hyggeligt sted med god mad og fin betjening. Vi fik en meget fin anretning, hvortil foreningen gav et tilskud. Vi hyggede os med bankospil og amerikansk lotteri, og fik god tid til at synge mange af vore smukke julesalmer. Jeg tror, alle var enige om at have haft en hyggelig aften, som optakt til julen.

Desværre havde vi en del afbud på grund af sygdom, bl.a. vor formand Erik Andersen, således at jeg måtte overtage ledelsen, godt hjulpet af den øvrige bestyrelse.

A. C. Segel
næstformand

BESØG PÅ BERNADOTTEGÅRDEN

Søndag den 8. december arrangerede vi i samarbejde med Århus afd. igen i år en tur til Bernadottegården, hvor vi mødtes med vore derboende kammerater til en hyggelig eftermiddag.

Bente havde pyntet bordene smukt og serverede et dejligt kaffebord. Der blev overrakt blomster til hver enkelt beboer samt til Bente. Der blev naturligvis sunget julesalmer, og Edith Johansen læste nogle fortællinger af Sørensen-Fugholm.

Alt i alt en hyggelig eftermiddag.

KRANSENLÆGNING JULEAFTENS DAG

Juleaftensdag mødtes vi, traditionen tro, på Nordre kirkegård kl. 13.30 til kranse- og julelægning ved mindepladen. Formanden takkede de fremmødte for deres trofasthed hvert år på denne dag, og alle er enige om, at det ikke er jul, før vi har deltaget i denne mindehøjtidelighed.

GENERALFORSAMLING

Generalforsamling afholdes i år mandag den 10. marts kl. 19 på restaurant Skovbakken. Dagsorden udsendes til alle medlemmer.

Erik Andersen

Foreningen af
Gestapofanger
fra besættelsen



STIFTELSESFEST

Den 29. november samledes 80 veloplagte medlemmer af Foreningen Gestapofangerne fra Besættelsen for at



Fra stiftelsesfesten på Orchidé-terassen i Rødovre.

fejre 40-års dagen på Orchidé-Terassen i Rødovre, der dannede en stilfuld ramme om det vellykkede arrangement.

Forkvinden Solveig Skjøtt bød velkommen og udtalte mindeord over de kammerater, vi har mistet i årets løb. Derefter overbragte Solveig Skjøtt en hilsen fra Hans Højhed Prins Georg, der havde lovet at deltage, men var blevet forhindret på grund af en rejse til Østen.

Derpå talte Solveig Skjøtt om, hvordan et par af fangerne fra Frøslev var blevet enige om at mødes efter krigen, og det førte til foreningens dannelse. Hun mindedes blomsterboderne, tombolaerne og plattesalget, der sammen med meget andet har ført til, at vi i dag har Smidstruphytten som et dejligt feriested for vore medlemmer og andre kammerater.

Henvendt til æresgæsterne, forhenværende borgmester i Græsted-Gilleleje kommune, Henning Holm og hans frue, rettede Solveig Skjøtt en varm tak til kommunen for, at han for ni år siden fik gennemført, at vi fik sommerhusgrunden til Smidstruphytten foræret. Og Solveig Skjøtt overrakte Henning Holm en langstilket rose i en smuk vase.

Henning Holm kvitterede med at omtale Solveigs energi og det kæmpearbejde, hun har udført i årenes løb, hvorpå han overrakte Solveig en buket orkideer i en vase med Græsted-Gillelejes byvåben. Et varmt og langt bifald tilkendegav, at alle var enige om at hylde Solveig for hendes indsats.

*

Så blev den fortrinlige middag serveret af en dygtig betjening. Og med Povl Brandt som poetisk toastmaster, der boltrede sig i smukt udformede rim, tog talerrækken sin begyndelse, afvekslende med sange og musik af det velspillende Boris Band, der havde et repertoire, der helt passede til lejligheden.

De fleste af talerne hyldede Solveig, der er »formand i dette ords bedste betydning« som Bernt Johannesson udtrykte det.

Efter middagen spillede Boris Band op til dans, og der var trængsel på dansegulvet (og kø ved baren). I en af pauserne kom et dejligt ungt dansepar og gav en forrygende dygtig opvisning i moderne latinamerikanske danse. Senere var der en (gratis) gavemik med en sand overdådighed af gevinster som

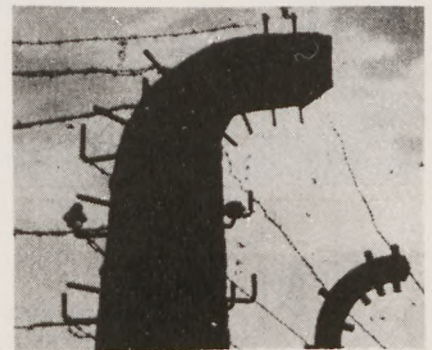
gavekort, flytasker, checks og rare flasker, altsammen ting, som foreningen havde modtaget som gaver. Blandt gaverne var en trillebør til Smidstruphytten.

I aftenens løb fik foreningen sit første æresmedlem. Det blev Sylvia Fugl (kaldet Pip), der ved starten i 1945 har gjort et stort arbejde som sekretær i bestyrelsen. Trods sin høje alder og skrøbelige helbred deltager hun stadig i de fleste arrangementer. Udnævnelsen hilstes med ovationer.

Til tonerne af Boris Bands folkekære gammeldavs melodier blev der festet og danset til ud på de små timer. Det var en aften med varmt og kammeratligt samvær.

Poul Sandfort
og Jakob Jensen

NEUENGAMME



NYTÅRSFEST

Nytårsfesten fandt sted i Parolesalen i Nyropsgade. Der var god tilslumning og den allerbedste stemning.

Nytårstalen blev holdt af kontorchef i Frihedsfonden, Frode Toft, der har siddet i KZ-lejren Stutthof ved Danzig.

Foreningens nytårshilsen

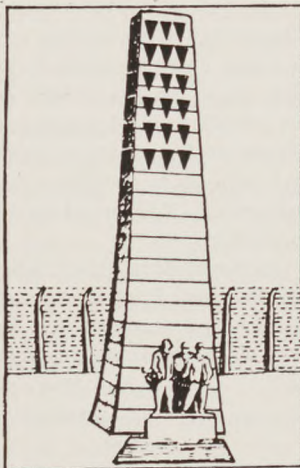
I år er foreningens nytårshilsen holdt i farver. Hilsenen gengiver 5. maj-frimærket med tillæg af 50 øre for hvert mærke. Foreningens hilsen har følgende ordlyd:

Post- og Telegrafvæsenet udsendte i anledning af 40-året for Danmarks befrielse et særligt frimærke den 2. maj 1985 til en værdi af 2,80 kr. og med en overpris på 50 øre til fordel for frihedskampens ofre og deres minde.

Frimærket er blevet til i samarbejde med Post- og Telegrafvæsenet, Frihedskampens veteraner, Frihedsfonden og Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme. Landsforeningens nu afdøde kasserer Ib Lærche arbejdede igennem mange år for denne idé støttet af vor formand Jørgen Lind. Frimærket er tegnet af Hendes Majestæt Dronning Margrethe II. Overprisen på frimærket havde pr. 1. december 1985 indbragt ca. 700.000 kr.

En tak til Hendes Majestæt Dronning Margrethe II., til trafikminister Arne Melchior og generaldirektør Hans Würtzen for Deres medvirken til, at denne idé blev til virkelighed.

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme



MONUMENTET I MOSKVA SNART FÆRDIGT

Vedrørende indsamlingen: En hilsen til det sovjetiske folk.

Det forventes, at monumentet bliver færdigt til den 1. april og bliver opstillet i Sovjetunionen den 9. maj.

Vi forbereder en turistrejse til Moskva i forbindelse hermed. Der vil komme yderligere oplysninger i april-nummeret.

Oskar Verner

LANDSMØDE I ODENSE

Landsforeningen af Sachsenhausenfanger indkalder til landsmøde i Odense **tirsdag den 11. marts 1986 kl. 10** i Ældrecentret, Sct. Jørgensgade 53, 5000 Odense C.

I forbindelse med landsmødet afholder landsforeningen en festlig - kammeratlig sammenkomst

mandag den 10. marts kl. 18

i Ældrecentret, Sct. Jørgensgade 53, Odense C.

Arrangementet, der koster kr. 100,- pr. næse, byder på fællesspisning af smørrebrød - dertil øl/vand - kaffe med småkager.

Festtalen holdes af tidligere byrådsmedlem Per Berga Rasmussen.

Musikken har vi bestilt - så du får mulighed for en lille dans, og sidst men ikke mindst - kammeratligt samvær.

Kammerater fra andre fangeforeninger er meget velkomne. Henvendelse herom skal ske til Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, Odense C. Tlf. (09) 11 92 52.

Mangler man overnatningsmulighed, kontakt da: Evald Lægteskov, tlf. (09) 10 24 15.



THERESIENSTADT FORENINGEN

Theresienstadtforeningen afholder bankospil søndag den 16. februar kl. 14 Ny Kongensgade 6. Pris 75 kr. med 3 snitter, øl eller vand, kaffe, the og kage samt en plade til 8 gennemgående spil med flotte gevinster og sidegevinster. Der bliver to ekstra spil med meget flotte gevinster.

(Ovenstående meddelelse er modtaget så sent, at den ikke kunne bringes i december-nummeret. Red.)

**Redaktionen
ønsker vore
mange venner
GODT NYTÅR!**



Hilsen fra Amalienborg-Klubben

1945 - 1985 er overskriften for nytårshilsenen fra Amalienborg-Klubben. Den ledsages af følgende billedtekst:

I dagene omkring den 4. og 5. maj 1985 markerede man 40-året for Danmarks befrielse ved festligheder og højtideligheder over det ganske land.

Den »officielle« befrielsesdag den 5. maj indledtes med en højtidelighed i Minde-lunden i Ryvangen, en festgudstjeneste i Domkirken i København samt en festforestilling i Det Kongelige Teater, alle steder med kongelig deltagelse.

I kolonnaden ved Amalienborg havde Amalienborg-Klubben og Garderforeningen i København arrangeret kransenedlægnings ved mindevæggen for de to på befrielsesdagen faldne polititjeneste Arvid G. Andersson og korporal Paul Møllgaard, og man havde den ære, at Hendes Majestæt Dronning Ingrid med hofdame overværede højtideligheden.

På omstående billede har de to foreningers formænd Frank Zorn og Svend Stensler-Thomsen netop modtaget Majestæten, der lagde en smuk buket ved mindevæggen.

På billedet ses endvidere chefen for Livgarden oberst J. Schousboe med Livgardens adjutant, fanevagten Ove V. Rasmussen og Johan Kanding samt (med ryggen til) Hans Excellence Christian greve af Rosenborg og præsidenten for De Danske Garderforeninger oberst N. C. Frederiksen.

(Foto: Erling Bott, Rigspolitichefen, Tekn. Afd.)

Hvem kan blive abonnent?

Vort blad skrives af og for aktive modstandsfolk fra besættelsestiden, men alle kan blive abonnenter.

Har du en interesseret ven eller arbejdskammerat, kan du få et prøveeksemplar til ham hos bladets ekspedition:
Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6
3520 Farum

Når girokortet er afleveret på postkontoret, er den nye læser abonnent.

MINDEORD

KAJ CHRISTENSEN

Redaktør Kaj Christiansen blev 68 år. Han var under besættelsen aktiv i modstandsgruppen BOPA, for hvem han bl.a. lavede illegale radioreportager, der blev kendt over hele Europa under krigen. Det var især optagelsen af sabotageaktionen mod radiofabrikken »All-ways« på Vesterbro i København, der vakte opsigt. En time efter aktionen kunne den færdige optagelse prøvekøres i et illegalt studie på Amager, og få dage senere blev den udsendt fra London til alle de besatte lande i Europa, til Storbritannien selv, til USA og til Det fjerne Østen. Denne og mange andre aktioner er omtalt i Kaj Christiansens og Børge Brandts bog »Sabotage«, der er udkommet i flere oplag.

Efter krigen var han i nogle år knyttet til »Land og Folk«s redaktion, men var derefter i næsten 30 år ansat ved brugsforeningernes blad »Samvirke«.

EN GOD KAMMERAT

Søndag den 1. december 1985 døde provst Poul Westergaard-Nielsen, Skovallé 20, Sæby, forh. Åsted, 72 år.

Vore bedste tanker går i denne svære tid til hans hustru, Lise, børn og svigerbørn samt børnebørnene. Det er vort håb, at alene det at have været så nært knyttet til et så stort menneske, som

Poul var, må mildne sorgen og savnet.

Af ydre var Poul større end de fleste, og som medmenneske mange gange større end gennemsnittet. Han havde altid »de rigtige ord til den rette tid«.

Også blandt »Frøslevkammeraterne« vil savnet af Poul blive stort. Selv om han pure nægtede at blive vores »barakformand«, var han altid den centrale skikkelse, vi andre stoled på, og som vidste, hvad der skulle siges.

Hans adgangsbevis til Frøslevkammeraterne sørgede Gestapo for, da de arresterede ham i januar 1945 på grund af hans og Lises medvirken til at fjerne nogle af de danskere, der for tydeligt viste deres modvilje mod det nazistiske herrefolks skalten og valten i Danmark. De tillod sig nemlig at huse nogle af de af Gestapo jagtede danskere i præstegården i Åsted, indtil der blev skibsløjlighed til Sverige.

Gennem de 40 år siden Danmark igen blev frit, har Poul Westergaard-Nielsen i talrige foredrag fortalt om, at modstanden mod besættelsesmagten ikke kun gjaldt FRED igen i Danmark, men i lige så høj grad FRIHEDEN til at tænke og tale frit i vort eget land.

Ære være Pouls minde.

»Frøslevkammeraterne«

LISE BØRSUM

Hun blev 77. Hun var en betydelig skribent, forfatter til bøgerne »Fange i Ravensbrück«, »Speilbilder« og »Folkedomstol Moskva«. Fra sine forældre havde hun arvet sine kunstneriske interesser. Faderen var komponisten Eyvind Alnæs.

Allerede i det første fredsår rejste hun spørgsmålet om, hvad der kunne og burde gøres for landsmænd, der var blevet mærket af krigen. Dette arbejde førte hende ind i Nationalhjælpens Fond for Krigens Ofre, og fra 1966 blev hun Nasjonalhjælpens daglige leder. Hun fortsatte sit arbejde der, også efter at det kneb med kræfterne, eftersom helbredet svigtede. Her trak hun sig tilbage, efter at hun havde nået aldersgrænsen i 1978.

Hendes arbejde blev højt værdsat også udenfor Norge, og i maj måned 85 blev hun inviteret som æresgæst til Paris, da Den internationale union af modstandsfolk markerede 40-års-dagen for befrielsen. Hun blev stærkt hyldet for sin indsats.

Gennem hele livet kæmpede hun for det, hun fandt for ret. F-k.

BJØRN HEGER



Blandt norske fanger vandt det almindelig genklang af retfærdighed, da Bjørn Heger fik tildelt St. Olavs orden for uselvisk indsats for fangerne i Tyskland, især i krigens slutfase.

Bjørn var selv fange i Sachsenhausen. Da han blev frigivet, sluttede han sig til kredsen af nordmænd, der var interneret i Gross Kreuz ved Potsdam.

Det var her, at Bjørn Heger leverede sin største indsats, der fik så store konsekvenser, for da forhandlingerne mellem greve Folke Bernadotte og de tyske myndigheder om at få de skandinaviske fanger hjem stod i stampe, kom han med forslaget: Kunne man ikke i det mindste få samlet skandinaverne i en lejr i Tyskland, så nær den danske grænse at svenskerne kunne holde øje med dem. Tanken blev straks grebet af Folke Bernadotte. Han fik den accepteret, og De hvide Busser kunne begynde deres redningsarbejde.

Da dette enestående redningsarbejde var afsluttet, fortsatte Bjørn med at genempløje det krigshærgede Tyskland for at finde og hjembringe landsmænd, og først da dette arbejde var afsluttet, rejste han hjem til Norge for at tage fat på sin civile gerning. F-k.

MAGNE ARNESEN

Vi har igen mistet en af vore trofaste kammerater, Magne Arnesen, der var gammel krigssejler og den gang norsk statsborger. Han afgik ved døden 6. januar efter længere tids sygdom. Han var en af de trofaste, der mødte, hver gang der var et arrangement. Vi vil mindes ham som den gode ven og kammerat, han var.

Æret være hans minde.

Jejse

VERNER KRISTENSEN

Verner Kristensen er ikke mere blandt os. I Fredericia afdelingen er der ikke mange, der kendte Verner. Han kom sent med og var da allerede for syg til at deltage i vort arbejde. Verners motto var: Det, at jeg er kommet gennem krigens sejlads, er løn nok for mig.

Han var med »Robert Mærsk« i Calcutta, da krigen udbrød og sejlede derefter som kvartermester i US-Army-Transport i forskellige skibe, udsat for større og mindre uheld. Sidste skib var den amerikanske »Florigan«, et af de tre heldige skibe af en konvoj på 60, der nåede helskindet til New York. Vi, der kendte Verner, vil altid mindes hans humoristiske sans og livsvilje, hvilket kom til udtryk de sidste måneder - han mistede aldrig livsmodet. Lilly Staub

Erhvervshæmmede, Fredericia

BØGER

JAGTEN PÅ DE TYSKE JØDER

En tysk kvinde, der oplevede jagten på jøderne i Tyskland på nærmeste hold, Ingeborg Hecht, har skrevet en bog derom »Da de usynlige mure voksede«. Det er en bog, der skildrer en tysk familie, der blev ramt af nazisternes racelove. Den er nu oversat til dansk og koster 128,50 kr. (160 sider, Samlerens Forlag).

Bogen er blevet belønnet med Anne Frank-prisen og fortæller om, hvordan det var at leve under de såkaldte Nürnberg-love. De tyske jøder - som siden hen jøderne i de besatte lande - blev frataget deres rettigheder, og de fleste mistede også livet.

Ingeborg Hechts mor, der var af adelig familie, var gift med en jødisk advokat, fik ordre til at lade sig skille, og faderen sendtes i KZ-lejr, hvor han forsvandt. Og nu har datteren altså skrevet en bog om de tyske jøders skæbne, en bog der bør læses.

TILGIV, MEN GLEM ALDRIG



I »Pigtråd« for november 85 havde jeg en artikel om øjenlægen og karrikaturtegneren Gustav Østerberg, hvis data naturligvis ikke skal repeteres her. Kun bemærkes, at Samlerens Forlag her op mod jul har genoptrykt bogen fra 1945 med hans mange fremragende tegninger af besættelsestidens »herrefolk«. Vi, som husker de år, og vi bliver naturligt nok færre og færre, nikker genkendende. Sådan var det. Og en, ja vel snarere flere ny generationer har ingen skade af at blive mindet om sådanne tider i vort lands historie. Tegne kunne Østerberg. Ætsende og ondt. (Denne miniudgave koster 48 kr.). Johs. Rasmussen

EN RØST FRA THY

(Jens Kirk: *Hanegal over lyse sind. Erindring og fremsyn.* 228 sider ill., 168,- kr., forlaget i Haarby).

Bonden Jens Kirk, ja for ham er betegnelsen »bonde« stadig en hædersbetegnelse, har udsendt sine erindringer i bogen »Hanegal over lyse sind«.

Han har et langt og broget liv bag sig, nu hvor han er over 80 år. Han begyndte sin landbrugsuddannelse på Landbohøjskolen samtidig med Flemming Junker, men havde selvfølgelig allerede forud for det været »ude og tjene«. Han blev siden retsstatsmand, var aktiv i modstandsbevægelsen, hvor han var blandt Frode Jakobsens første medarbejdere ved opbygningen af modstandsorganisationen »Ringene«. Efter krigen tog han en tørn for at redde og bevare dagbladet »Information«.

Altid var han en kampens mand. Han kæmpede mod LS, han kæmpede for havnen i Hanstholm, han kæmpede mod EF, og han kæmpede for kunsten. Sådan var han, og sådan er han stadig, bonden fra »Tousgaard«. Og hans erindringer, der samtidig rummer et fremsyn, fortjener at blive læst.

LIDT OM DEN DANSKE BRIGADE

K. V. Nielsen: *Den danske Brigade i Sverige 1943-45.* 60 sider. 45 kr. Samlerens Forlag.

Der er i årenes løb fremkommet en del i tidsskrifter og som bøger om Den danske Brigade i Sverige. Den oprettedes sidst på året 1943, efter samspil mellem mange anskuelser på både dansk og svensk side, og styrken talte 5. maj 1945 4500-4600 mand, herunder 300 lotter.

Det begyndte med, at Norge og Danmark efter megen svensk tøven fik lov i det små at stille an med nogle »polititudannelser«. Men efterhånden kom militærfolk både i Danmark og dem, man fra den sakske Hærstab bevidst fik sendt hemmeligt til Sverige, sammen med de svenske myndigheder ind på, at vi skulle have en slags rigtig hær. Med gode svenske våben og en forsvarlig uddannelse, men at styrken først måtte sættes ind, når Danmark atter var frit.

Som en slags overgangs- og politistyrke, til man fik indkaldt og uddannet folk i værnene på ny. Det var ikke få intriger, man skulle igennem i de ca. halvandet år, korpset eksisterede. Noget af mandskabet kunne af og til blive noget frustrerede. Mange efter en hektisk kampens illegale tid i Danmark. Andre, fordi man ikke altid fik klar besked om korpsets mål og midler. Var det tyskerne? Var det kommunisterne efter freden, altså efter 5. maj, man skulle overvåge, evt. i kamp med?

Her i 40-året er kommet et lille nemt gennemlæst hæfte om brigaden, skrevet af militærhistorikeren, oberstløjtnant K. V. Nielsen. Og hæftet slutter med nogle korte lister over styrken og navnene på befalingsmændene, altsammen ved Brigadeforeningen Danforces nuværende landsformand, oberst I. E. Jersind. Og fhv. forsvarschef, general K. Jørgensen, selv gammel brigader fra dengang, står for hæftets forord. K. V. Nielsen redegør udmærket for den spægede politiske baggrund for korpsets oprettelse.

Både de gamle danske partiers og toppen af det danske officerskorps mange gustne overvejelser, inden man traf sine beslutninger. Og alt dette parret med, at Sverige længe forholdt sin meget neutrale stilling med vægten nærmest lagt til tysk side. Sverige havde en række gode politikere og embedsmænd, politi, toldere, officerer og redaktører.

Men sandelig også mange af den slags, som endnu langt hen på krigen troede på og mere eller mindre helhjertet arbejdede for tyskerne og nazismen. Også den slags måtte der jo tages hensyn til, når korpset skulle have uddannelseslejre og våben og sine formålsparagraffer opstillet. *Johs. Rasmussen*

SKELSÆTTENDE BOG OM EFTERRETNINGSTJENESTEN

Overarkivar Hans Chr. Bjerg har i en årrække arbejdet på en bog om den danske efterretningstjeneste under besættelsen 1940-45. Nu foreligger den med titlen »Ligaen« i to bind. Den vil sikkert blive stående som et hovedværk i besættelsestidens historie ved siden af Jørgen Hæstrups »Hemmelig Alliance«.

I løbet af de fem besættelsesår kunne den danske efterretningstjeneste afsende ca. 18.000 sider til de Allierede med oplysninger om de tyske troppers tilstedeværelse, placering og de tyske transporter gennem dansk område til lands og til vands, ligesom man kunne skaffe oplysninger om andre forhold af betydning for vurderingen af forholdene i det besatte Europa.

Afgørende herfor var, at der var tale om en frivillig efterretningsvirksomhed, der hverken var bestilt eller betalt ude fra, og som var en væsentlig del af den samlede modstandsbevægelse. Og lige så afgørende var det, at disse efterretningsfolk - i modsætning til den såkaldte »Lille Generalstab« - fastholdt et klart modstandsstandpunkt og var loyale over for den civile modstandsbevægelse.

Bogen vil vække opsigt og give grundlag for megen debat. Den er på 700 sider, illustreret, og koster 350,- kr. Den er udgivet på Gyldendals Forlag med støtte af Carlsbergfondet, Frihedsfonden og Ebbe Muncks Mindefond.



ILLEGAL PRESSE I ET HJØRNE AF DANMARK

Bent Søndergaard: »Klokken er fem minutter før tolv«. 100 sider. 58 kr. Frihedsmuseets Venners Forlag og Morsø Lokalhistoriske Forlag.

Det er en grundig og god lille bog, Bent Søndergaard, vestjyde omkring Esbjerg, men antagelig med rødder på Mors, her har præsteret. Han har fulgt et lille beskedent illegalt blad, »Klokken er fem minutter før tolv«, som blev udgivet på Limfjordsøen Mors.



FEM MINUTER I TOLV!

Hitler, Goebbels og Göring haler i viseren.

Bladets redaktør Arne Aabenhus siger til Søndergaard, her 40 år efter: Indsatsen var beskednen. Vort blad kom maksimalt i 1200 eksemplarer. Men den illegale presse som helhed var væsentlig. Det danske informationsniveau i krigsårene lå forholdsvis højt, takket være BBCs radioudsendelser og så de mange illegale blade. Det var nødvendigt at fastholde den danske folkelighed og retsbevidsthed og at komme med de rigtige nyheder.

Professor Elias Bredsdorff har bl.a. sagt: - Det var den illegale presses mange medarbejdere, som løb den store risiko ved et ustandseligt farefuldt og som regel kedsommeligt arbejde, men vigtigt for at fastholde det frie ord.

Bladet kom hver uge fra 20. september 44 til sidste nr. udkom 8. maj 45. Det skete, man måtte flytte redaktion og

tryksted nogle gange. Fx. helt til Djursland. Men stadig udkom bladet, skønt det tit var tæt på, dels når tænkes på Gestapos jagt, dels fordi man somme tider manglede penge og papir. Bogen er, som nævnt, ganske grundig med hensyn til bladets forhold og øens illegale bedrifter, fordi man har afgrænset emnet så stærkt. *Johs. Rasmussen*

KIRKEN OG SIKKERHEDSPOLITIKKEN

Det er et interessant lille hæfte, den 38-årige kaptajn og lærer ved Forsvarsakademiet, Karsten J. Møller her har skrevet: »Kirken og sikkerhedspolitikken«. Hæftet, på 56 sider, er gratis og fås fra Forsvarets Oplysnings- og Velfærdstjeneste, Halmtorvet, 1700 København V. Skriftet er kommet i serien »Forsvaret i samfundet«.

Ærkebiskoppen af Canterbury har for få år siden sagt: »Jeg tror, at ensidige afkald på atomvåben ville undergrave de løbende afrustningsforhandlinger uden at give nogen nævneværdig effekt mht. at vise det gode eksempel.«

Her over for står et andet britisk biskop-synspunkt. Biskoppen af Salisbury mener tværtimod, at ensidige afrustningsforhandlinger kan medvirke til at løse op for »hårdknuden«.

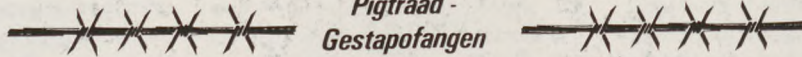
Nogle mener, at teorien om en retfærdig krig ikke kan anvendes, når talen er om kernevåben. Forfatteren siger (side 40): »Der er ingen særlig kristen tænke måde, inden specifik kristen opfattelse af krig. Derimod en kristen opfattelse af fred, hvorunder hører ord som tilgivelse, forsoning, nyt liv ved at ofre sig, genfødsel« osv.

Et sted nævnes, hvordan den vesttyske kirke kan ses som en offentlig samvittighed, bl.a. efter at vi har haft Det tredje Rige (nazismen).

Man læser også (side 48), at 39 års fred i Europa dog er et betragteligt gode, et resultat, når der tales om konsekvenserne, hvis afskrækkelsen svigter - og når nogle siger, at afskrækkelse ikke kan være en varig løsning.

Hæftet fremholder en lang række problemer, og har mange gode citater fra begge sider, når en sag skal ses. Også en god litteraturliste over det store og vigtige emne. *Johs. Rasmussen*





ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2.tv. 2450 København SV. (01) 16 60 98.
Skr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 22 08.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Villy Mørk Jensen, Solveig Skjøtt og Ove Laursen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. (01) 12 85 95.
Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. (03) 41 01 20.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.
Århus: Fmd: Knud Andreasen, Brønshøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. (06) 33 60 61.
Kass./sekretær: Arnold Sejersén, Jægergårdsgade 138, 2., 8000 Århus C. (06) 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. (02) 95 22 08.
Kass.: Ernst Nielsen, Firskovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. (02) 87 09 58.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. (07) 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. (06) 16 92 42.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. (01) 19 24 24.
Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundebjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. (02) 94 44 92.
Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Virum. (02) 85 58 98. Giro 881 17 88.
Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen,
Fårbækvejen 2, 7000 Fredericia. (05) 95
79 88. Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93
29 73, åbent tirsdag kl. 14-16.
Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38
B, 6000 Kolding. (05) 52 82 43.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24,
5220 Odense SØ, tlf. (09) 15 45 87.
Åbent hver onsdag kl. 10-12.
Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget
24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Socialsekretær: Kristian Hansen, Grønne-
vangen 17, 5210 Odense NV, tlf. (09) 16
31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskov-
vænget 7 B, postbox 251, 5700 Svend-
borg. (09) 22 37 00.
Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700
Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskræn-
ten 3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. (02) 18
30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem-
vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aal-
borg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12,
torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-
richs Vej 11, 2, 8200 Århus N. (06) 16 63
18.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220,
8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent
mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager).
Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag
kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken
42, 2.tv., 2800 Lyngby. (02) 88 12 42.
Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. (06) 42 69 61.
Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjord-
bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. (06)
44 13 19.
Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11,
8900 Randers. (06) 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen,
Skottgården 15, 2770 Kastrup. (01) 50
48 61 og (01) 50 09 70.
Kass.: Erik Gajhede, Vejlands Alle 95,
2300 København S, tlf. (01) 58 16 55. Gi-
ro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou-
gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. (06) 26 15
19.
Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400
Ebeltoft. (06) 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,
3500 Lille Værløse. (02) 48 56 74.
Kass.: Henning Skøtt Sørensen, Kastrup-
vej 78, 1.tv., 2300 Kbh. S., tlf. (01) 58 31
02.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-
vard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. (01) 16 60
98.
Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29,
7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90,
2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd. (fung.): Villy Mørk Jensen, Sjørring-
vej 6, Sjørring, 7700 Thisted. (07) 97 12
71.
Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25,
2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000
Odense C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
København N. (01) 35 50 12.
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. (09) 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880
Bagsværd. (02) 98 11 77.
Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej
72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej
28 C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.
Kass.: Herman Erbstein, Gerlevvej 15,
2700 Brønshøj. (01) 28 27 15.



FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 An-
holt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen,
Louis Hammerichsvej 11, 2., 8200 Århus
N. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binne-
balle, (07) 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.
Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park
128, 3500 Lille Værløse (02) 48 56 74.